

II Tähtitaivaan tarinoita
TARINATUOKIO
actsigns

Parikkalan patsaspuisto, kuva Kimmo Heikkilä

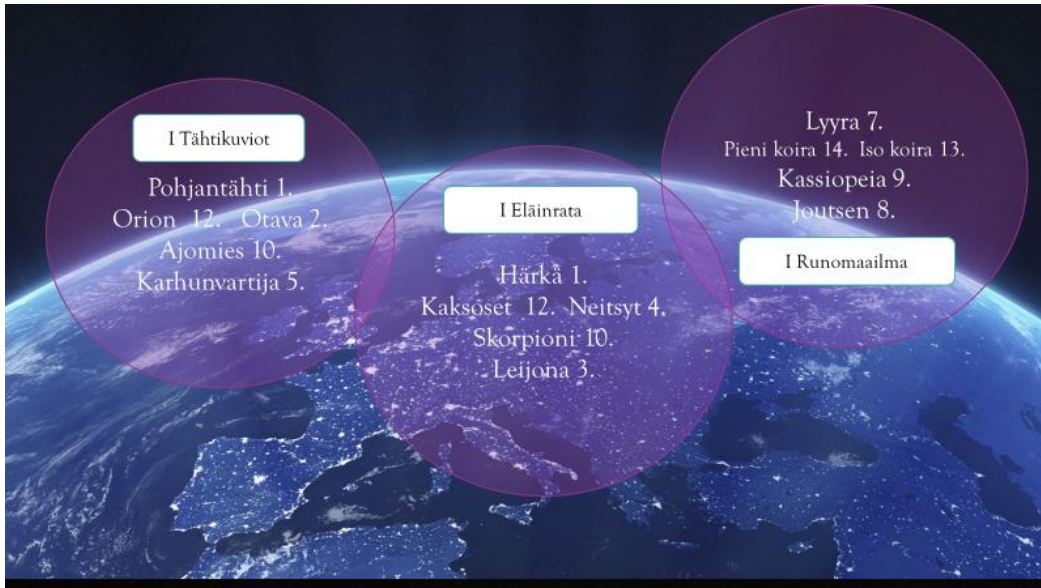
7. PITKÄHÄNTÄISTEN TARU

Planetaarionäytöksissä pohjoisen pallonpuoliskon keskitaivaalla on Ison karhun tähtikuvio, ja siitä etelään on Leijonan tähtikuvio. Tähtien ja tähtikuvioiden tunnistamisessa monelle on tutuin kuvio Otava, jota voi käyttää muiden kuvioiden etsimisen apuna. Muun muassa kesäkolmion, jonka tähtinä lositavat Deneb, Vega ja Altair. Kalevalan selitysyriytyksiä on moneen lähtöön, Harri Piekkolan tulkinta kesäkolmion vastaavuudesta kalevalattariin Ainikkiin, Mielikkiin ja Pohjattareen kannattaa tutustua oheismyyttisenä aineistona. Aivan vailla mieltä ei tulkinta todellakaan ole, koska aivan hyvin kuulua taivaan kaarella kajottavaa kuulakasta Pohjan neitoa voidaan ajatella Vegan tähden runollisena muotona, siinä missä Altair on metsästyksestä pitävän Mielikin tähti. Annikki, Ilmarisen sisko liittyy vuorostaan puhtauteen, neito oli pyykinpesulla, kun huomasi Väinämöisen lähteneen liikkeelle. Kuulustelussa selvisi Väinämöisen kielevyys eli vilpillisyys matkan oikeasta tarkoituksesta lähestyä Vegaa eli Pohjan neitoa kosiomielessä, vaikka tyttö olikin luvattu Ilmariselle. Annikki lämmitti tuota pikaa saunan saatuaan selville matkan todellisen päämäärän, kiristi veljeltään tiedosta uudet käädyt koristeekseen, ja niin Ilmarinen lähti kilpakosijaksi Pohjolaan. Pohjantähden ja Otavan lisäksi monelle pohjoisen asukkaalle on tuttu myös Linnunrata öisellä taivaalla, Joutsenen lentorata on Linnunradan suuntainen. Aukottomasti ei kuitenkaan voida todistaa edes tunnettujen tähdistöjen astraalimytologista taustaa, aukkopaiikkoja ja ristiriitaisuuksia on runsaasti, vaikka mistä näkökulmasta lähestyisi. Suomalainen kansanrunous tuntee selviäkin astraalimytologisia viittauksia, kuten Kantelettaren siimekseen jäänyt Suometar ja taivaanvalojen kosijat.

Ennen kuin tähän asti päästään vilkaistaan Lehtisen planetaario-opasta sillä silmällä, josko siitä jotain tulisi. Astraalimytologiaa on länsimaissa tulkittu perinteisesti antiikin mytologian perusteella, muiden maiden uskomukset ja myytit ovat jääneet vähemmälle huomiolle, ja ajan myötä suureksi osaksi kadonneet, joten tulkinnoissa on väkisin tartuttava mielikuvituksen täydentävään voimaan. Lehtisen laatimassa oppaassa on lueteltu viisitoista tähtikuviota päätähtineen ja myytteineen. Järjestyksessä nämä ovat: 1) Pieni karhu, 2) Iso karhu, 3) Leijona, 4) Neitsyt, 5) Karhunvartija, 6) Skorpioni, 7) Lyyra, 8) Joutsen, 9) Kassiopeia, 10) Ajomies, 11) Härkä, 12) Orion, 13) Iso koira, 14) Pieni koira ja 15) Kaksoset. Tarina ei kerro, millä perusteella nämä kuvat ovat listautuneet esittelyyn, mutta sillä ei edes ole tässä yhteydessä merkitystä. Ensi alkuun on mielenkiintoinen tieto Ison karhun tähtien merkittävydestä, koska tähtimuodostelmasta syntyy Otava ihmislusten mytologioihin ja mielikuviin, asiaa ei haittaa, vaikka karhulla on anomaliamuoto pitkin häntineen, outo seikka selittyy näppärästi myyttisellä syntytarulla.

Otavassa on seitsemän tähteä, jotka intiaanimytologiassa tunnustetaan kauhana, jonka varressa ja ylälaidassa olevat tähdet Alkaid ja Dubhe ovat omaa luokkaansa, viisi muuta tähteä Mizar, Alioth, Megrez, Phecda ja Merak muodostavat kiinteän kuvioytimen, ne liikkuvat yhdessä ja ovat saman tähtivirran jäseniä. Tässä on tietynlainen kosminen meemiasetelma nähtävissä. Mielelläni tulkitsisin karhun kyljessä sijaitsevien kolmen tähden muodostavan peruskolmion, jota täydentää häntäpuolella olevat kaksi tähteä Mizar ja Alioth. Strategeemisymbolina asetelmassa on kauhan kahvassa ja hännän huipun oleva Alkaid, kun taas viimeisenä etappina otavaisen olkapäällä oleva Dubhe olisi futureemi. Siinä missä mielikuvitus on aikain saatossa loihtinut tähdistä esiin eläinratoja ja muita hahmoja, voi nykyaika muodostaa omat tulkintasääntönsä nimeämällä symboliikkaa maallisempien ilmentymien vastaavuuksiksi. Kehityksessä ei ole haitannut karhun anatomia vähääkään, maalla lyhythäntäinen, mutta taivaalla pitkähäntäinen eläin saa selityksen myytin avulla. Planetaarioissa on lehtisen mukaan tavoitteena oppia mm. tunnistamaan tähtikuvioita, joten jatketaan samoilla linjoilla ja suoritetaan koe-erä astraalimytologisena kombinaationa edellä esitetystä listasta.

Yhtä tunnettu kuin Otava taivaalla on eläinrata eri kansojen keskuudessa. Helpointa on lähteä siitä liikkeelle, sillä ehkä ei ole sattumaa, että listaan on rantautunut viisi perinteistä eläinratamerkkiä, kaksoset, skorpioni, leijona, neitsyt ja härkä. Tätä muodostelmaan voi pitää astraalitaruston perusmeemijakona. Suomalaisittain läheisempi ja karhukeskeisempi semanttinen astraalimuodostelma syntyy Pienen karhun ja Ison karhun kuvioista eli Pohjantähden, Orionin ja Otavan tähdistöistä, joita täydentää Ajomies ja Karhunvartija. Kolmas meemijako syntyy Lyyran, Ison koiran ja Pienen koiran sekä Kassiopeian sekä Joutsenen tähdistä. Tästä syntyy kolme meemistöä, I Tähtikuviomeemit, II Eläinratameemit, III Taidemeemit. Äänisen kalliopiiroksissa on hirven ja joutsenen hahmot selvästi yhdistetty toisiinsa. Sumeasati tulkiten voidaan Lyyran tähdistöä pitää musiikin alkukotina, Kassiopeiaa Pegasoksen myötä runouden lähteenä ja Joutsenta yllättäen värien (valkoinen sisältää kaikki väri, värihavaintoon tarvitaan valoa), kun perustasolla Pieni koira innoittaa nykyäänkin uskomaan yksisarvisiin ja Ison koiran Sirius on joidenkin mielikuvituskoti. Jos ajallisesti näitä ryhmiä pitäisi ajoittaa, vanhin on I-ryhmä eläinratoineen, toiseksi vanhin on myyttinen II-taso tähtitaruineen ja nuorin on III-ryhmä muusineen ja taiteineen. Melko varmaa on, että kosmos on tällä tavoin kutistettu telluskeskeiseksi näkökulmaksi, ja kansoitettu mielikuvituksen luomilla figureilla ja tapahtumilla kulttuurisesti. Kosmisen koostumus on tullut myyttien avulla käsitettäväksi ja jollain tavoin jäsenytyneemmäksi, tutummaksi tumma yö. Semanttisen avaruuden kosmiset ryppäät leijaavat mielen universumeissa.

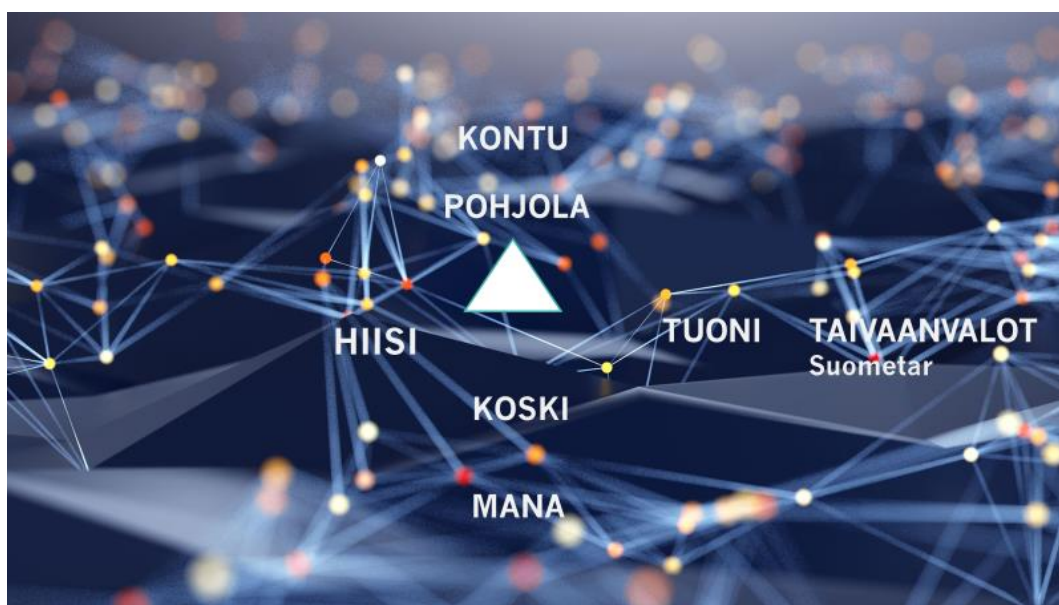
Manhoista jo voitiin todeta merkitysten hajonneen ja levinneen alueittain ja ajan saatossa melkoisesti. Taivaan avaruus tuonpuoleisena maailmana, yhtä paljon ymmärryksen ulottumattomissa kuin kuoleman jälkeinen elämä on kosmos kaikkien taivaan avaruuden suomine mahdollisuuksineen. Valittu pieni opas astraalimytologiaa edustamaan ei toki kata murto-osaakaan ihmiskunnan taivaalle kohdistamasta tarustosta, mutta yksinkertaistus on paikallaan alkuvaiheessa tai jonkinlaisen otteen saamiseksi.

Suomalainen tähtitaruston tuntemus on varsin niukkaa, suurin osa lienee kadonnut tietäjien myötä ja men nyt aikaa sitten Manan majoille, mutta struktuureina voisi jotain ehkä saada selville niukoista hajamaininnoista. Siksi esitetty viidentoista tähtisikermän anti on hyvä uusryhmitellä aisapareiksi, jotta universaalit elementit voisivat hahmottua haamuina menneisyydestä, ajasta ja iäisyydestä. Olen ristinyt kunkin toiminnallisen parin omaleimaisella nimellä ikään kuin astraalisiksi "tarupiireiksi".

I sankaritarut: tähdistökuvaus 9. ja 3. (Kassiopeia ja Leijona)
 II seitsentähdist: tähdistökuvaus 2. ja 11. (Iso karhu ja Härkä)
 III manholaiset: tähdistökuvaus 4. ja 15. (Neitsyt ja Kaksoset)
 IV myrkylliset: tähdistökuvaus 6. ja 5. (Karhunvartija ja Skorpioni)
 V vuodenajat: tähdistökuvaus 7. ja 8. (Lyyra ja Joutsen)
 VI enteelliset: tähdistökuvaus 13. ja 14. (Iso koira ja Pieni koira)
 VII synnyt: tähdistökuvaus 10. ja 12. (Ajomies ja Orion)
 Fokus: 1. Pieni karhu (Pohjantähti).

Kalevalaa ja varsinkin kalliopiiirroksia on epäilty astraalipohjaisiksi pohjimmaiselta merkitykseltään, ja vaikka varsinaista tähtitaivaan tietämystä suomalainen kansanperinne on taltioinut suhteellisen niukasti, niin runoissa taivaanvalot vilahtelevat tuon tuota. Tunnetuimpia valon vaihtelun kuvaajia on kuvaus Louhen taivaanvalojen varastamisesta Kalevalasta. Vähemmän tunnettua on Kantelettaressa kerrottu Suomettaren kosijat, joissa osapuolena oli taivaanvalo tai tähtipojat. Kalevalaa on mainittu viljaeepokseksi ja kosioeepokseksi. Kasvuun ja fotosynteesiin tarvitaan valoa, kosioimiseen persoonallista valovoimaa, jota viehätöksiksi kutsutaan. Suomalainen kansanperinne nimittää erityisesti naisten suosiossa olevaa meistä aurinkopojaksi.

Ihmisen ajatuksilla on taipumus urautua, niinpä kansanrunojenkosiminenkin on rajoitettu Pohjan neidon kosintayrityksiin ja Hiidestä kosinnan tutkimuksiin. Tosiasiassa kysymys on huomattavasti monimutkaisempi ja vaikeampi tulkita, sillä Suomen Kansan Vanhoista Runoista eli SKVR-korpuksesta on helposti löydettävissä kuvauksia 1) Konnusta, 2) Koskelta, 3) Hiidestä, 4) Pohjolasta, 5) Manalta, 6) Tuonelta kosinta mainitun 7) taivaanvalojen kosinnan lisäksi. Tämän sekoitus voidaan tulkintaa varten järjeistää meemeiksi. Kaavaksi aseteltuna näkymä voisi hypoteettisesti olla vaikka seuraava.

Kuvio. Kosinnan kohteet suomalaisissa kansanrunoissa

Etnologi Lennart Meri on nimennyt pohjoisten kansojen olevan vesilinnun kansaa, Juha Pentikäinen näkee suomalaiset karhukansana, ottamatta kantaa tähän emuukysymykseen saaduista kuvioista voisi ehkä tehdä luovan eli leikkimielisen kokeilun, löytyykö satunnaisjaosta ja kokeilevasta otteesta mitään kauhan varrellista otetta pitävää. Mikäli väite astraaliperusteista on vähääkään paikkansa pitävä, niin todennäköisesti joitain heijastumia tästä voisi löytyä kosintarunoista. Sitä varten on etsittävä vastaavuuksia kansanrunoista ja kalevalaisesta epiikasta.

I sankaritarut: tähdistökuvaus 9. ja 3. (Kassiopeia ja Leijona) => UROTYÖT (POHJOLA)
 II seitsentähtiset: tähdistökuvaus 2. ja 11. (Iso karhu ja Härkä) => TUONILMAINEN (TUONI)
 III manholaiset: tähdistökuvaus 4. ja 15. (Neitsyt ja Kaksoset) => MANALA (MANA)
 IV myrkylliset: tähdistökuvaus 6. ja 5. (Karhunvartija ja Skorpioni) => VOIMA/MYRKKY ()
 V vuodenajat: tähdistökuvaus 7. ja 8. (Lyyra ja Joutsen) => SÄÄ/ILMA (TAIVAANVALOT)
 VI enteelliset: tähdistökuvaus 13. ja 14. (Iso koira ja Pieni koira) => TULVA/KEVÄT (KOSKI)
 VII synnyt: tähdistökuvaus 10. ja 12. (Ajomies ja Orion) => IRON POJAT (HIISI)
 Fokus: 1. Pieni karhu (Pohjantähti). ASUNTATÄHTI (KARHU/HIRVI)

Ennen kaikkea Kalevala on epiikkaa, joka kertoo sankareitten urotöistä, kuten esimerkkitähdistöihin liitetyt tarinat Perseuksen ja Herkuleen urotyöt. Tähtikuvio-oppaaseen valikoidut tähtikuviot vaikuttavat myyttiuniversaaleilta, luultavasti sattumalta otos on kuvaava. Tällaisessa tavassa aihioita on ehdottomasti hatiaksi, jos tietää liikaa, koska yksityiskohdat ja vaihtoehtojen runsaus myyttitulkinnossa voivat tehokkaasti ehkäistä oleellisen ytimen näkemisen kokonaisuudessa, voipa käydä niinkin että kokonaisuus ei hahmotu ollenkaan. Hahmoteltaessa uutta on poisopittava entinen urautunut ajattelu ja ryhdyttävä blastisiin toimiin.

Eksploratiivisessa tutkimuksessa keskeistä on blast (to have a blast = pitää hauskaa) eli leikkely mahdollisilta vaikuttavilla kombinaatioilla. Netissä blast on saanut sekä verbi- että substantiivimerkityksiä, yhteensä 31 (+1) eri sanamerkitystä, joista useampi samankaltaisia. Koska ilmeisestikään ei ole mielekästä luokitella tähtioppaan myyttikorpuista merkityslajeiksi, niin on etsittävä kiertoteitä päämäärän, kokonaisnäkemysten saavuttamiseksi. Surrealistisena terminä blast soeltuu hyvin eksploratiivisen tutkimuksen piiriin.

Blast:

<u>Verbit</u>	<u>Substantiivit</u>
räjähtää, törähtää, jyrähtää, räjäyttää, painaa läpi, kirotta, paahtaa, laukaista(jalkapallo), haukkua, sättiä, soimata, mollata, ryöpyttää, louhia, räjäytellä, kuihduttaa. Yhteensä 16 merkitystä	räjähdys, tuulenpuuska, puuska, blasti(soluoppi), alkeissolu(soluoppi), ilmavirta, puhallus, puhahdus, törähdys, töräys, pärähdys, ampu, räjäytys. Interjektiot: Pahas! Kirottua! muut: paukku Yhteensä 16 merkitystä

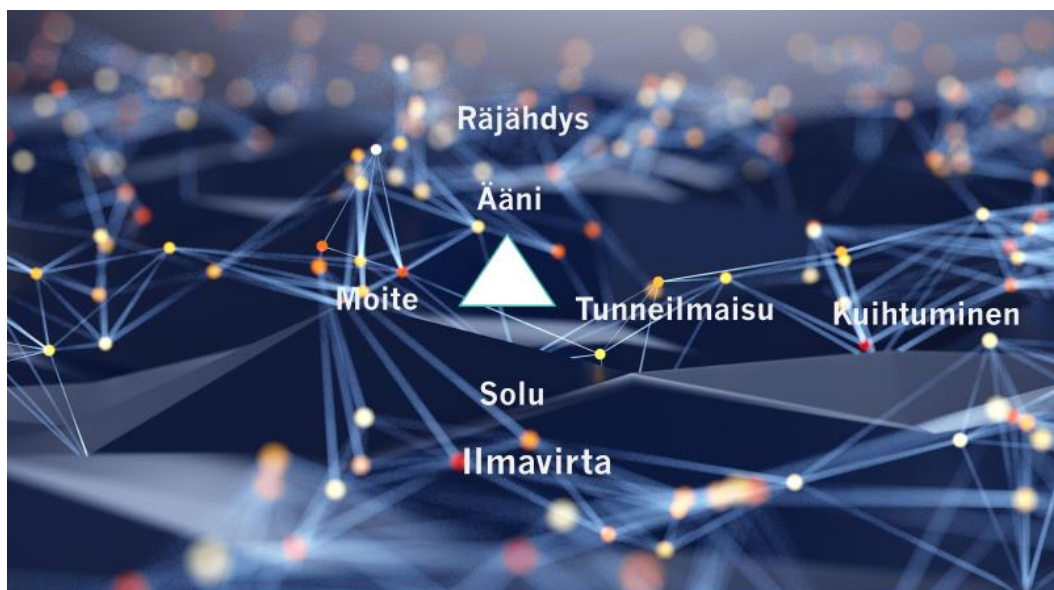
Näin moninaiset ovat blastin mielenkulttuurit. Syvemmältä merkitykseltään sana on kosminen kosotumuksestaan, koska aivan ilmeisesti se liittyy sekä paineeseen, räjähdykseen sekä ilmavirtoihin, soluihin, tunteisiin ja ääneen. Satunnaisesta sanaryppäystä on ehkä helpointa ryhmittää viisi pääkategoriaa, joiden avulla päämerkityssisältö hahmottuu. Kosmisen synty on tulkittu lähtökohdiltaan big bang -teorian avulla, alkuräjähdykseksi, joka käynnisti elämän edellytykset maan päällä alkusoluineen ja ilmakehineen. Syntyi maaperä mitä louhia ja mitä monianisemmat kuvitelmat ja tunteet, nuo mielenkulttuurit, joita miettii tiedonlouhoksina. Kun jossain räjähtää tai tuuli puhalttaa, siitä syntyy ääntä, ääniaaltoja. Blast kattaa siis tavallaan universumin, vähintään mielen universumin syntysanat merkityksissään, sanan merkitykset liittyvät 1) räjähdykseen, 2) ääneen, 3) soluun, 4) moitteeseen ja 5) ilmavirtaan. Kuudentena on 6) tunneilmait, joten sanamerkityksenä on myös 6) tunteenpurkaukset, joissa syynä on sisäsyntyinen paine kuten materian purkautumisessakin. Ääneen tarvitaan ilmakehää, avaruudessa mittavankin supernovan muodostuminen lienee melko äänetön tapahtuma. Ääni ja ilmavirta sekä paine ja räjähdys ovat toiminnalliset parikäsitteet. Ja vaikka sanapareja muodotuu 16, niin runoamtriisia ei kannata yrittääkään muodostaa satunnaisuuden takia.

Sen sijaan ugramena tulkiten sanasto voi valaista jollain tavoin kosmista myyttisyyttä, ja mielen universumia.

RÄJÄHDYS
ÄÄNI
SOLU

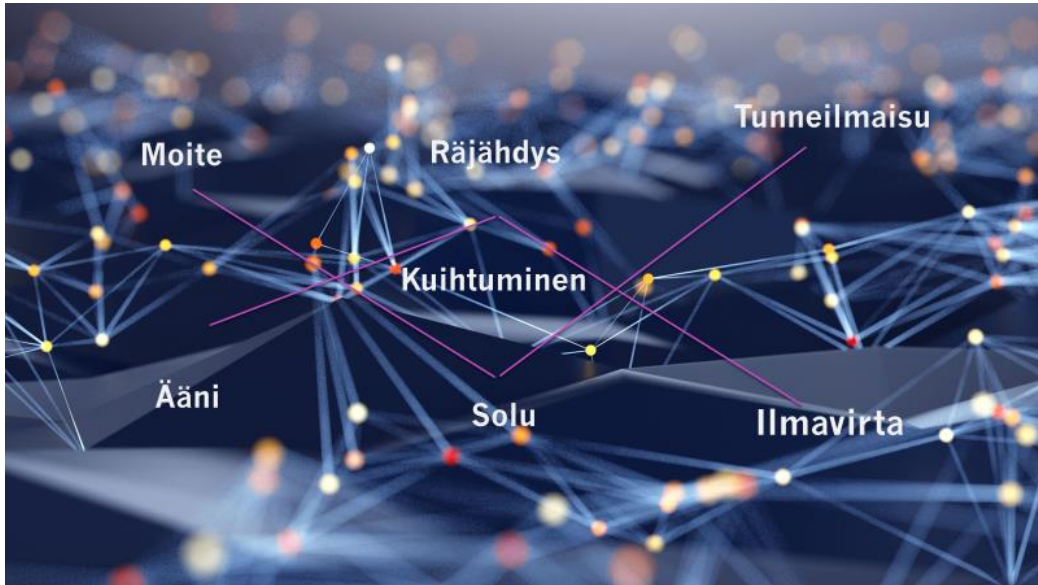
MOITE
ILMAVIRTA
TUNNEILMAISU.

Kun näin on saatu kasaan kuusi tekijää, jossain piilee vielä seitsemäskin. Sanamerkitys, joka ei oikein sovi sarjaan on kuihduttaa, joten se voi toimia hypoteettisena arvoituksellisenä seitsemäntenä tekijänä blastin arvoitusta ratkottaessa. Aisapareiksi muodostuu ääni ja ilmavirta, räjähdys ja tunneilmaisuus sekä moite ja kuihtuminen, ja soluterminä blast on fokus. Saatua muodostelmaa on syytä testata.

Kuviossa vaakasuoralla perustasolla on perusteensa, koska sättäminen ja mollaaminen kuihduttaa kasvit ja ihmiset. Kateus rinnastetaan suomalaisissa loitsuissa pahansuopaan taikuuteen, kiroihin, joilla usein on näännyttävä tarkoite. Tapa, jolla puhutaan, on merkityksellinen ihmisen ja muiden elollisten elämälle ja onnellille sekä suoraan että retorisesti. Vaikka alkuräjähdyksestä ei olisi tietoinen, niin ukkonen on tuttu ilmiö, ja ukkoseen sisältyy jyrähdys samoin kuin voimakkaat tuulenpuuskat. Moni tuntee ukkossään jo ennalta soluissaan, luissa ja ytimissä mm. ärtyneisyytenä ja päänsärkynä. Ukkossäällä koetaan blast vähemmän hauskana tapahtumana.

Tällä matkalla kiertoteitse onneen on muunnettava saatu muodostelma ugrameksi, minkä jälkeen saatua tulosta voi verrata jo muodostettuun tähtitarujen sikermiin.

Saatuun ugrameen voidaan sijoittaa myyttiaihiot, jossa manhot ja vuodenajat edustavat muodonmuutosta, transformaatiota. Seitsentähtiset ja syntyihin liittyvät tarinat voidaan ajatella pyhiin loitsuihin kuuluvaksi. Sankarit ja myrkyt edustavat urotöitä antagonisena ja surmineena. Fokus jaottelussa on ennusmerkit ja Pohjantähti taruineen. Vaikuttaa siltä, että maailmankaikkeus on jumalallinen mielenkulttuuri, jota voidaan tarkastella ugramerakenteisena blastina. Kuihtuminen on oleellinen osa solun elämää ja elämää yleensäkin, Juice Leskinen on kytettänyt ajatuksen iskelmänsä – Elämä on kuolemista.

BLAST-KETJUTUS

Kuihtuminen Räjähdyks Solu Moite Ääni Tunneilmaisu

Ilmavirta

Blast 1

Blast 2

Blast 3

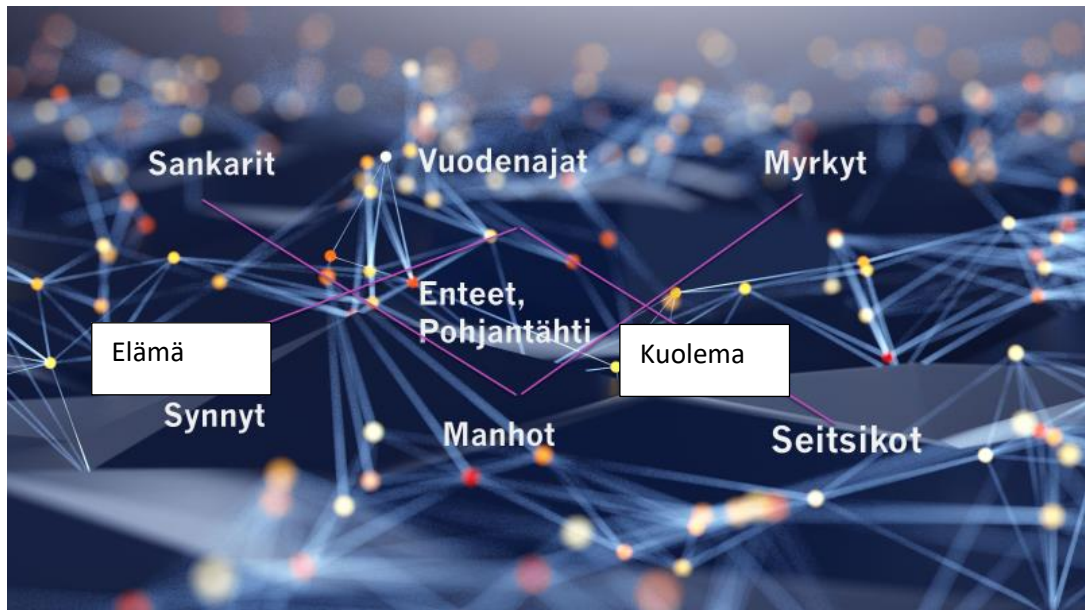
Blast 4

Blast 5

Blast 6

Blast 7

Kuvio.

Blastiperäinen kosmos ugramemuodostelmana, tähtikuviot ovat toimineet sekä sään että kohtalon enteinä, jotka ovat kohdistuneet elämänkulun arvailuihin, kansanuskomuksissa vuorostaan on korostunut kalman voimat ja kuoleman enteet, manhoväki on ollut taivaanvaloja kiehtovampi mielikuvituksen kohde. Myyteissä ja epiikassa sankari joutuu usein tuonpuoleisille retkille, joissa kuolee, mutta kuin ihmeen kaupalla herää sitten henkiin jatkamaan urotekojaan. Synty on usein merkillinen tai mieleen painuva. Kuvion "myrkyt" edustavat tapaturmaista tai muuten äkillistä tai kiroilla aiheutettua surmaa. Seitsikot on nimetty kahden tunnetuimman "seitsentähtisen" Otavan ja Plejadien mukaan. Näin blastillisesti on muovautunut runko taivaanvalojen tarkasteluun.

7.1 Viron veräjät, Uudenlinnan ukset

Blast 6 Tunneilmaisu,

Tähän kategoriaan kuuluvat sekä huudahdukset että kiro sanat ja muut manaavat ilmaukset. Jo kadonneeseen kielimuotoon kuuluu uksia eli kirotta, manata, samoin kuin ovipuut, ukset. Karhun ja tietäjän yhteys tuonpuoleiseen horroksen kautta on tuonut molemmille toisintonimen virolainen, joskin mainittu käsite on sekin jo manan majoille muuttanut.

Suometar

Suometarta ei SKVR-korpus tunne lainkaan, Kantelettaressa tunnettu runo on Elias Lönnrotin suomennos 1830-luvulta virolaisen Salme-runon vaikutusta Kalevipojasta, jossa Salmella oli kosijansa. Sekä Suometar että Salme ovat naisen nimiä, joskin viime mainitusta löytyy jokunen mieskin. Vanhimmissa suomalaisissa myyttisissä nimissä on löydettävissä kansanrunoudesta parivaljakko, joka muodostuu kantasanasta esim. Tapio, Tapiotar, Tapiolainen (Tapiainen, Tapiainen, millä tarkoitetaan Tapion väkeen/perheeseen kuuluvia naispuolisia ja jälkeläisiä ja muita samaan sukuun kuuluvia. Suoma on houkuttelevan lähellä suomalainen sanan etymologiaehdokkaaksi, mutta nimen arvellaan olevan keksitty, Antero Wareliuksen 1800-luvulla keksimä, sen perusteella että lapsi oli ”Jumalan suoma” eli toivottu. Yhteistä Suomalle ja Suometarelle on yhteinen nimipäivä huhtikuun kahdeksantena. Sekä Salmea että Suometarta kosivat aurinko, kuu ja tähdet.

Elias Lönnrotin suomennosratkaisu tulee ymmärrettäväksi runon alusta, koska suomalaisuuden nimietymologioissa on usein vilahdellut tulkintoja alaviin maihin, lettoihin, suomaalaisuuteen, eli vetiseen maahan. Lennart Meri on yleisemmin nimittänyt suomalais-ugrilaisia vesilinnun kansaksi.

Suometar on Kantelettaressa oleva runo, nimeltään Suomettaren kosijat. Runo alkaa kertomuksella, kuinka nuori neitonen paimenessa ollessaan löysi suolta tavin, jonka kanto kotiin ja siellä tuo sorsalintu muni kultaisen munan, joka muuttui neitoseksi. Nimeksi ajateltiin sorsatarta syntyperän mukaan, mutta päädyttiin Suometar nimeen löytöpaikan eli suon mukaan, koska se oli somempi ja soreampi nimi. Suomettaren pojat ovat nimeltään suomalaisia (lyhenne suomaalaisesta). Suo on edelleen erittäin järvinen ja soinen maa.

Neitonen kasvoi ennätysmäisen nopeasti antilasikään, ja sulhoehdokkaista alkoi ilmestyä maisemiin. Kolme oli ylitse muiden, Kuu, Päivä ja Pohjantähti. Kaikki kolme olivat taivaallista väkeä. Jotta saataisiin selville, minkä laatuudesta tarinasta on kyse, ja onko Suomettaren kosijoissa mitään yhtymäkohtia Päivättäreän, on katsottava verrokkirunoja, joita Kantelettaressa on mm. Katrin kosijat. Katriakin kuvaillaan hellitellen suon kukkaiseksi, maan kanaksi. Aikanaan hänkin sai kolmet kosijat, mutta maallisemmilta tahoilta, Inkeristä, Perä-Virosta ja Kojon hovista. Neito ei mennyt mihinkään, vaan lähti siskonsa kehotuksesta sen sijaan mansikkaan.

Runossa Kolmet kosijat kertoo myös kolmista kosijoista, jotka tulivat Tuuterista, Päivölästä ja Kemijoelta. Tässä runossa neito menee Kemijoelle, jossa on hyvä olla, lohta riittää, siellä on miehet mielelliset ja tyttäret hyväntapaiset, ja rattoisaa illoin aamuin. Katri neidon runossa on kyse kehräämisestä. Katrin kosijoissa neitosta nimitetään myös suon kukaksi, maan kanaksi. Päivätär tulkitaan usein parannusloitsurunon vuoksi rinnasteiseksi Neitsyt Marialle. Runossa Katrin parannus tämä tulee selvästi esiin. Lönnrot on sijoittanut Lemminkäisen äitiin

loitsusäkeiden Maarian parantavan vaikutuksen, kun mies merentakainen, uros umpilausehinen oli ensin kantanut Katrin roviolle. Parkaisun kuuluttua Neitsyt Maaria emonen juoksi pitkät matkata, "käsin kääri vaattehensa" ja tempasi tulesta Katrin ja kantoi hänet saunaan parannettavaksi.

Päivätär rinnastuu Katri-runojen kautta paitsi Neitsyt Maariaan niin myöskin toiseen arkkiaitimielikuvaan Lemminkäisen äitiin, joka pelasti poikansa Tuonelan virrasta ja paransi poikansa mehiläisen voitehilla. Lemminkäinen on suomalainen lemmen ja lämmön jumala, tulen ja auringon taivaallinen haltija, joten Lemminkäisen äiti on tässä ominaisuudessa myös Päivätär tai jumalanäiti. Auringon osuus rinnastukseen oikeutuu mm. sillä että suomalaisissa riimusauvoissa Maarian juhlapyhien kohdalla on aina aurinko.

Neitsyt Maaria on korvannut loitsuissa Päivättären. Päivöllä saatetaan tarkoittaa nykykieleksi9 käännettynä pelkkää aurinkokuntaa. Auringonjumala Lemminkäisen perhe on aurinkokunta kuineen, tähtineen. Tähtitaivaalla Venus sijaitsee maasta katsoen lähellä aurinkoa, tästä on voinut syntyä runoaihe auringosta naisten ja rakkauden alituisen liehittelemänä. Kaikkeen maanpäälliseen kasvuun tarvitaan auringon valaisevaa ja lämmittävää voimaa. Parannusloitsuissa huudetaan avuksi myös Luonnotorta, joka on myös Päivättären epiteetti.

Kehrääminen on ikään kuin Päivätär-Maarian toiminnan sivutuote, joka on seurausta kasvien kasvamisesta ja käsittelystä kehruvaiheeseen, valon säteet tuovat mieleen kuidun säikeet. Kovin pitkälle tulkinnassa ei silti päästä runoja tutkimalla. Aihetta kannattaa lähestyä kiertoteitse. Siellä missä on valoa, on varjojakin. Voimme Päivättären semantiikasta ottaa selvää sanaryppään hämärä-katve-siimes-peitto- varjo figuraatiolla (musiikissa kuviointi, värittäminen, variointi, kokoonpanot; miten asiat on järjestetty tai koottu tuloksen saavuttamiseksi).

Figuraatio muodostuu merkin ja massan välisenä muotona. Päivättärestä voimme ottaa selvää sirpaleisten kansanrunojen kautta, mutta nykykieli on merkityksiltään yksiselitteisempää ja sellaisena paljastavampaa ja vähemmän tulkinnallisuuteen taipuvaista. Päivättären ja Maarian yhteinen alkuperä on auringossa, koska netin keskustelusivuilla professori Antti Metsänkylä toteaa suomalaisissa riimusauvoissa Maarian juhlapyhien kohdalla on aina kuvattu aurinko.

Suomi on Päivölä, yöttömän yön maa, jossa suomensukuiset suomettaret ja suomiset ja suomalaiset asuvat. Suoma on käytössä oleva etunimi ja Suominen sukunimi. Eepoksen vihjeiden mukaan suomalaiset syntyivät suomaasta kotoisin olevan kaunottaren ja Päivölästä tulleiden kosijoiden liitosta.

Lisäselkoa etsittäessä listataan reippaasi fraaseja, jotka kuuluvat päivään jokaiseen, ne kuuluvat aamuun ja iltaa.

Päivän sää

Päivän uutiset

Päivän sana

- mietelause

- aamunavaus

Päivän agenda

Päivällinen

Päivitellä -> HÄMMÄSTYS (siunailla)

Päivittää -> UUDISTAA (ajantasaistaa)

Päivettyä -> RUSKETUS (auringonoton seuraus)

Päivätä -> PÄIVÄMÄÄRÄ (aurionkierron mukainen kalenteri)

käväistä päiväkseltään so. päiväsaikaan

.....

Katve – siimes – peitto – varjo .....

KATVEALUE - Kuulumattomuus

PEITTOALUE - Kuuluvuus

SIIMEKSESSÄ - Pimento

VARJOSSA - Hämärä.

Figuraatio merkin ja massan välissä????

Päivän sää - ILMA

Päivän uutiset - RITUAALI

Päivän sana - RUKOUS

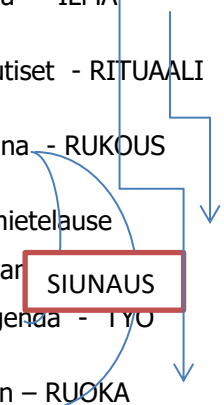
- mietelause

- aar

SIUNAUS

Päivän agenda - TYÖ

Päivällinen - RUOKA

Tule siunaa päivän työ. Siunaa Herra ruokamme. Työpäivän rituaalisuus -> UUTINEN vs. JÄRKILEIPÄ ->-> ruista ranteeseen, viljalla tehoa työpäivään.

Päivättären keskeistehtävä kansan kielenmaisemassa on turvat jokapäiväinen leipä pitämällä sää riittävän aurinkoisena ja leppeänä. Perustulkinta on siunausperusteinen, jossa agraarikulttuurissa pyynnöt kohdistuivat työn tuottavuuteen ravinnon ja muiden omavaraistalouden tuotteiden saamiseksi ja turvaamiseksi. Ilmat olivat oikukkaita, riitit ja rituaalit olivat tarpeen mielenrauhan takaamiseksi. Tärkeää oli että seita, Jumala tai jumalat olivat suojeita ja kuulivat hartaat toiveet ja pyynnöt.

Edellä esitetystä sanalistasta puuttuu kokonaan suomalainen tapa tervehtiä sanomalla – Päivää! Tervehdimme Päivän poikaa joka kerta, kun tapaamme toisen ihmisen. Saksankielinen alue on säilyttänyt jumalisen ja parantamisen yhteyden vielä selvemmin. Grüss Gott! Jumalan terveeks. Vaikka päivämme ovat luetut, niin Päivätärtä ei lainkaan mainita kuoleminen yhteydessä, vaan eri muodoissaankin elämän ja ravinnon antajana, parantajana, kosittavana. Vaihtoehtona hyvän päivän sanomiselle on ”Terve”.

Kun päivää = terve, niin Päivättären parantamiseen liittyvä ominaisuus on selvä ilman Neitsyt Maaria –kerrostumaakin. Luonto parantaa –sanonta on säilynyt meille synonyymien Päivättären ominaisuuksista, sillä päivän paistaessa risukasaan onni hymyilee vastoinkäymisten jälkeen. Pimontoon tai syrjään jäänyt huomataan ja tulee päivänvaloon, mikä on elähdyttävää.

7.2 Ilmarinen

Kalevalan pääsankareita, seppä, joka esiintyy Lönnrotin Uudessa Kalevalassa 27 runossa. Ilmarisen tekojen sarjaan kuuluvat: a) metallien käsittely, sammon taonta, raudan kesytys sekä kultaneidon taonta. Hän on myös b) seikkailija, ryöstöretkeilijä, tulenetsijä ja valonvapauttaja, mutta ennen kaikkea c) sulhasmies, pohjan neidon kosija, jonka onnistui saada Pohjan kuulu kaunotar puolisoikseen. Pohjan neidosta tuli tosin myöhemmin äitinsä mallin mukainen häijy akka, paha puoliso kuten kauniille neidoille tarinoissa yleensä käy. Myös saamelaiset tuntevat Ilmarisen, mutta nimellä Ilmaris, joka on ilman ja tuulen jumala, ja jolla on toisintonimiä runsaasti. Toisintonimiä ovat mm. Ilmorinen, Ilmollinen, Ilmovoinen,

Ilmanrinta, Ilmanlintu. Onni Okkonen rinnastaa näiden lisäksi Ilmariseen myös toisintonimet Ilmori, Ilmora, Ilmoinen jumala, Ilmalainen sekä Ismo, Ismaro, Ismaroinen.

Ilmarisen nimeä pidetään yhtenä vanhimmista mitä on suomalaisessa mytologiassa ja sen sankarinimistössä. Ilmarinen on liitetty yläilmoisiin ja sen arvellaan tarkoittaneen aikoinaan ilman lintua, Altai-vuorten taivaanjumalakotkan kaltaista olentoa. Ennen nykyistä matkustusmukavuutta matkalainen joutui säiden armoilla eläjäksi ja kulkijaksi. Ilmarinen oli sään ja matkustajien jumala. Suomalaisten keskuudessa elää vieläkin tarinoinnin aloitusrepliikki: Se on ilmoja pidellyt, sillä tunnettiin toisenkin lainen säätyyppi, rajuilma, joka enimmäkseen oli joko noitien tai ukkosen aiheuttama. Ilmarinen ei silti ollut pelkän auringonpaisteen ja poutasään hallitsija, vaan hänen alaansa olivat säiden vaihtelut ukkosilmaa lukuun ottamatta. Ilmarinen on sateen jumala ja siten on luonnollista, että hänet yhdistettiin myös veteen.

Hieman erheellisesti tämän vuoksi ilmat ovat sekoittuneet keskenään, ja Ilmarisesta on ajan mittaan tullut myös rajuilmojen haltija tai jumaluus. Ilmarista on joskus mainittu myös sodan jumalaksi, koska Agricola jumalluettelossaan 1551 mainitsi hänet rauhan ja ilman tekijäksi. Rauhalla kuitenkin tarkoitettiin matkustukselle suotuisaa hyvää ja turvallista matkasäätä, joten Ilmarinen oli vastavoima Ukolle. Ukko oli rajuilman hallitsija ja Ilmarinen sen tynnyttäjä. Tavallisia ilmoja Ilmarinen pystyi hallitsemaan, mutta ei aivan kaikkea tuulta, ei ainakaan naisten mielialan vaihteluja. Kun hän monien urotekojen jälkeen vihdoinkin oli saanut Pohjan neidon mukaansa, häntä koeteltiin toden teolla. Nuori morsian vaati Ilmarista osoittamaan mieskuntoaan loitsulauluin. Muuttelevainen oli neidon mieli. Taidehistorian tutkijan Onni Okkosen tulkinta aviollisesta perikiistasta on tällainen:

”Kotimatalla tuo uhkaponnistuksin saavutettu neito vaatii Ilmarista
 ”laulamaan”, Ilmarista, jota emme tässä toiminnassa ole koskaan tavanneet.
 Ilmariselle se on mahdottomuus, mutta neito uhkaa muuttautua kiveksi ja
 tähdeksi ja kun se ei auta, potkia reen hajalle. Sitten seuraakin
 muuttautumista, molemmin puolin, kiiskeksi ja haueksi, pääskyksi ja haukaksi.”
 (Okkonen: Moniste 1968, s. 198)

Tulisen ottelun päätteeksi, Ilmarinen nukkui raskaaseen yöuneen, ja Pohjan neito uhmaten kisaili sillä välin tuntemattoman naistennaaurattajan kanssa. Aamu koittaa ja totuus valkenee, siitä Ilmarinen suuttuu ja tulistuu, saa tuuman toimittaa vihasta kirkuvan äksyn puolisonsa lokiksi luodolle. Tästä alkutapahtumasta on jäänteitä paikallistarinoissa, joissa kerrotaan akan lepytyksestä. Tarinoissa kiukkuisen mielen ja kielen omistava emäntä toimitetaan yksinäiselle kalliopaadelle tai luodolle meuhkaamaan, kunnes paha luonto on talttunut. Uskotaan, että kyseisen kurimenettelyn toimesta äksyily laantuu huomattavasti. Akanilma tarkoittaa huonoa

säätä, riitaa, meteliä, toraa. Kokka- eli leikkipuheissa sanotaan mentävän akkametsään (eukko-, likka-, muijametsä), mikä tarkoittaa seuralaisen tai puolison etsintää ja naimisaikeita. Akanvirtaan kulku on sitä, että kuljetaan vastavirtaan, ja kulku on hankalaa, kun jokin voima on vastainen.

Ilmariselta anotaan eräässä merimiesten rukouksessa: "Pane poskes pussuksiin, puhalla iloinen ilma, minulle myötäinen myry". Ilmarinen oli samalla merimiesten ja tuulien jumala, jonka alaisudessa jälkipovlien noidat kauppasivat merenkulkijoille solmuja, mitä useampi solmu avautui sitä vinhemmin kiisi pursi ja pullistuivat purjeet. Ilmarista on pidetty myös takorautaseppänä ja tulen jumalana, ja hänen antiikinen vastineensa Olympos-vuorella on Hefaistos, seppä hänkin. Tämä kahtalaisuus tulen ja tuulen välillä, joiden kirjoitusasussa on vain pieni, yhden kirjaimen ero on ehkä selitettävissä tulen syntyvaiheista, joissa nuotion tai kotalieden sytyttäminen edellyttää puhaltamista. Tuuli puhaltaa ja tuleen puhalletaan, joskus aivan hiljaa keuhkojen voimin, toisinaan taas täysin palkein, kun on ollut tehoa tarvis.

Gananderin mytologisen käsityksen mukaan Ilmarinen oli yksi Kaleva-jättiläisen pojista ja siten myös Väinämöisen veli, yksi kahdentoista jättipojan sarjasta. Näihin myyttisiin alkuaikoihin liittyy myös Sammon taonnan yhteydessä Ilmarisen kerskaus, että hän on taivaita takonut. Tämä voi olla jonkinlainen esimuoto sanonnasta "tähtimies", joka on tarkoittanut entisaikaan ylhäissukuista ja merkittävää henkilöä. Ganander mainitsee myös Ilmarista kutsutun apuun amputautiin, koska Ilmarinen valmisti hyviä nuolia, mutta Gananderin poimima näyte osoittaa sekin, että veden, ylijumaluuden ja ilman haltijoiden tehtäväalueet ovat pahoin sekoittuneet toisiinsa. Arvatenkin sepän valmistamat riistan pyynnissä käytetyt nuolet ja tietäjien käyttämät kiviset ukonnuolet ovat olleet merkitykseltään hämärtyneitä, ja kuten loitsuissa yleensä, niin ilmoille on pusertunut kansanrunojen kerääjän haaviin jotain merkillistä ja outoa:

"Jolla ma puskuja puserran,
Amputautia ajelen;
Itse Ilmoinen Jumala,
Itse Wanha Väinämöinen,
Itse Seppo Ilmarinen,
Tässä myöskin tarvitahan.

Pusertaminen sinänsä viittaa enemmänkin kiven käyttöön. Paisetauteja poistettiin painamalla kivellä kipeätä kohtaa. Tämä viittaa ukonnuoleen eli erikoiseen taikakiveen, jolla noidanampuma paise painetaan pois. Ihotaudeissa ja ihokylvyissä ilmakylyt ovat melko myöhäinen keksintö, mutta kylmän ilman tapa saada iho kananlihalle eli pienille nypylöille, on ilmeisesti saanut yhdistämään Ilmarisen myös paisetauteihin samoin kuin voimalliseksi ajattelun meteorikiven, ukonvaajan taikavoimainen vaikutus on havaittu tipahtaneen taivaasta kuin tulikipuna. Paiseet voivat olla polttavan tuskallisia. Näin amputaudin sanoissa on yhdistetty normaali parannuskeinot, ja koska voimallisen loitsun on tiedettävä myös alkuperä,

molempi parempi, on lueteltu tarkkaan kaikki mahdolliset miellelyhtymät mitä muistetaan tästä asiasta.

Myöhemmässä vaiheessa jumalista sankariksi laskeutuneena Ulamolän ulapoille ja Kalevalan kankaille Ilmarinen oli Väinämöisen veroinen tietäjä, joissain suhteissa parempi, joissain huonompi. Hän osasi takoa Sammon ja kultaneidon, mutta ei osannut soittaa kanteletta; valloitti Pohjan neidon, mutta ei osannut käsitellä häntä. Kaikessa hän pyrki turvautumaan taitoon, tehoon, tekniikkaan ja voimaan. Sankari uskoi voivansa takoa jopa eukon ikävänsä ikuiseksi, hän oli suomalaisena kuvanveistäjänä ensimmäinen laatuaan. Tehty pystö ei kuitenkaan lämmittänyt mieltä, ei edes kylkeä ja joutikin toiselle rakkaussuhteissaan onnettomalle - Väinämöiselle.

8. LEHTISEN LISTA

Me olemme kaikki nyt laivalla ja kynämme suurta merta. (Eino Leino)

Adriane	Chara	Jason	Orfeus
Ajomies	Cupido	Jupiter	Orion
Ammon oraakkeli	Cycnus	Kaksoset	Pegasos-hevonen
Andromeda	Diana	Kassiopeia	Peleponnesos
Apollo	Elis	Kefeus	Pelops
Argo-laiva	Elmo	Korppikotka	Perseus
Argonautit	Eridanus joki	Kreetan saari	Phateon
Argos	Erigone	Kultainen talja	Phineus
Arkadia	Erektonius	Käärmeenkantaja	Pleione
Asterion	Europa	Lyyra	Plejadit
Atlas	Eurydike	Meduusa	Pluto
Aurora	Gaia	Merkurius	Pollux
Bacchus	Haades	Minerva	Prosperpina
Bootes	Hebrus joki	Minos	Pyhän Elmon tuli
Canes Venatici	Herkules	Myrtilos	Venus.
Castor	Hippodameia	Neptunuts	
Ceres	Härkä	Nereidit	
Cetus	Ikarius	Olympos	

Tavallisessa käytänteessä ensin tehdään teksti, jonka pohjalta laaditaan hakemistot, yleensä joko henkilö- ja paikannimihakemisto erikseen ja asiasanahakemisto. Myös yhdistelmiä käytetään eli ryhmittelemätöntä tapaa laatia listoja. Hakemistossa on viittaus kirjan sivuun, josta ao. maininta löytyy. Jos hakemisto on tehty taiten ja sisällön kattavasti, kaikki oleellinen sisällöstä löytyy hakemistosta. Epäilemättä Sakari Lehtisen opetustarkoitukseen laatima planetaario-opas on keskittynyt olennaiseen, samoin Paavo Castrénin Antiikin myytit -kirjan hakemisto, jossa on poikkeuksellisesti paikannimistö eli topologiapaintoteisuus ja myyttinen henkilö- ja käsitehakemisto erikseen. Vertaamalla näitä hakemistoja ja sanalistoja, voi syväluodata myös astraalimyyttistä kosmosta tai mielenmaisemaa. Vertailu Paavo Castrénin Antiikin mytologian hakemistoon osoittaa, että seitsemän sanaa poikkeaa Lehtisen listasta, Härkä, Cynus, Plejadit, Cetus, Eriadnus, Hebrus sekä sankari Jason eivät ole sellaisenaan Antiikin myytit hakemistossa. Kyseessä on näkökulmasta johtuva ero, Lehtinen on painottanut astraalimyyttistä näkemystä ja Castrén topologista sankariretkien tematiikkaa.

Ugrame soveltuu tämänkin arvoituksen ratkaisemiseen. Aloitetaan alusta eli sankareista. Valittuun kategoriaan keskeishahmoiksi valikoituvat sankarit Herkules, Jason ja Perseus. Nämä edustavat kolmea luokituslajia, jotka voidaan ristiä seuraavasti: 1) taivaanvalot, 2) tähtitarut, 3) alkumeri. Viime mainittu on paremmin ymmärrettävästi metaforana tiedostamattomasta ja liskoaivoisuudesta. Kolme tasoa voidaan ajatella rinnasteiseksi myös noitarumpujen ja suomalaisen kansanperinteen kolmeen maailmaan, jossa on taivas, keskinen ja alinen. Taivas edustaa alkuvoimaa, elämän ensimmäistä lähdeä, tähtitarut ihmisten maailmaa transformaatioineen eli muutosta, kun taas alkumerielementit innoittavat yhä uusien sukupolvien myyttinätkää sankaritarujen ja muiden tarujen muodossa. Castrén toteaa esipuheessaan, lasten olevan hyvin kiinnostuneita myyteistä, vaikka kaikessa hirmuisuudessaan tekstit eivät ehkä ole lapsen kehitysasteelle sopivaa kuultavaa. Jokin hirmuisuudessa ja eksotiassa sekä suuressa tuntemattomassa ihmislasta kiehtoo, niin isoja kuin pieniäkin; koulutettuja, natiiveja ja primitiivejä. Sanan voima on suuri.

Vaikka seuraavan listan nimet muodostavat seitsemän kategoriaa, niin modalisointi ei silti ole sovelias tämän ryppään tulkintaan, sen sijaan ugrame on. Taulukon voi myös kuvata kolmena kategoriana, alkuvoiman, muutosten ja tarujen maailmoina.

I Taivaanvalot Eläimet ja planeetat, tähdet	II Taivasmaailma Kosmos, tähtitarut	III Maailma Alkumeri, Alvejärvi
Minos	Diana	Cetus
Härkä	Venus	Argos
Cycnus	Kassiopeia	Meduusa
Pluto	Andromeda	Eriadnus
Merkiurius	Plejadit	Hebrus
Neptunut	Kallisto	Styx
Herkules	Jason	Perseus
ALKUVOIMA	MUUTOSTAHTO	SANKARITARU

Kuvio. Planetaario-oppaan uusryhmittely kolmeen maailmaan.

Huomionarvoista tässä on mm. Jupiterin eli Zeuksen tai auringon ja Apollon poissaolo, molemmilla mainituilla hahmoilla on erityisasema antiikin myyteissä. Suomalaiseen kansanrunouteen verraten Ukko ylijumala on verrattain etäinen ja väritön hahmo Zeus-Jupiteriin verraten, joka hedelmöitti lähes ketä milloinkin, kuka vain sattui häntä miellyttämään. Hedelmöittäminen tosin yhdistää Zeuksen sekä suomalaiseen Ukkoon että tuuleen. Arkeologi Unto Salo on todennut kalliopiirrosten esittävän Syöjätärtä ja Ahavaa, jossa runojen mukaan tuuli paksuksi panevi. Suomalaisessa kansanrunoudessa hedelmöittämisen kyky on kuitenkin enemmän Lemminkäisen kontolle laskettu aurinkopojan toimi. Tästä pikku huomiosta jo voi päätellä, miten limittyneitä ja vaikeaa merkitykseltään myytit ja eepiset kansanrunot ovat tulkittavina kohteina, konsensusta ei juurikaan ole, variaatioita riittää.

I Taivaanvalot Eläimet ja planeetat, tähdet	II Taivasmaailma Kosmos, tähtitarut	III Maailma Alkumeri, Aluejärvi
Härkä		Cetus
Cycnus	Plejadit	Eriadnus
	Jason	Hebrus

Kuvio. Paavo Castrénin laatimasta nimelistasta puuttuvat nimet.

Venustakaan Castrén ei mainitse, sen sijaan hän käyttää muotoa Afrodite, kun taas Diana on mainittu Artemiksen ohella. Tietynlainen epäjohtonmukaisuus, joka voi johtua Venuksen saamista lukuisista sivumerkityksistä. Seitsemän metatekijää on kasassa, ja niistä voi muodostaa eräänlaisen tämän tutkittavan korpuksen abjektiluokan, ugramella, kuinkas muuten.

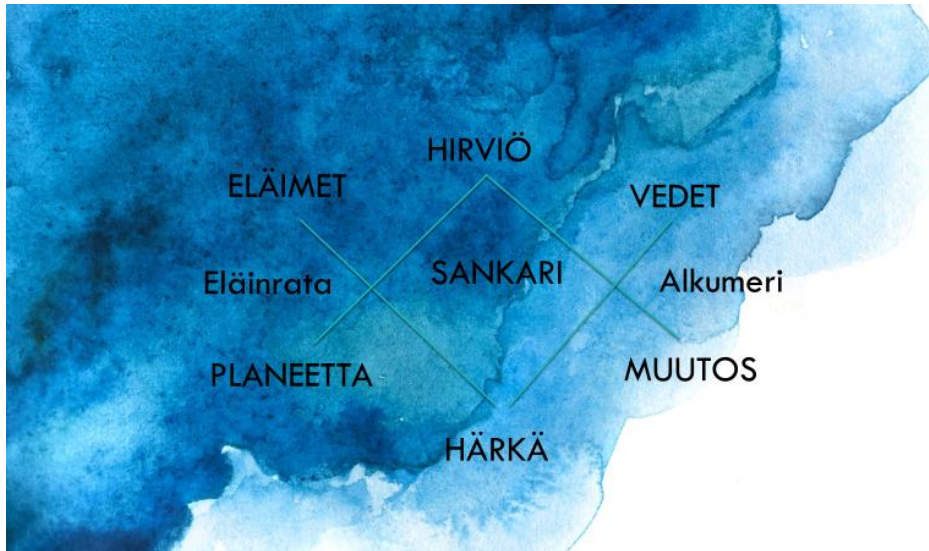

Kuvio. Abjektiugrame. Eridanus-virta asussa Eriadnus. Jason tunnetaan myös nimellä Iason.

Sitten on vielä jäljellä mahdollisuus luokitella saatu sanasto myteemilajeiksi tai merkityslajeiksi aisapariperaatteella.

Hirviöteema: Cetus, Medusa
 Vesiteema: Styx, Hebrus
 Planeettateema: Pluto, Neptunus
 Kaunotariteema: Diana, Venus (Artemis ja Afrodite)
 Sankariteema: Herkules, Perseus (+Jason)
 Muutosteema: Andromera, Plejadit.

Koossa on neljätoista nimeä, Jasonin kanssa viisitoista. Kaksi puuttuvaa löytyy ugramen välitekijöistä, jos tarpeen muuttaa tulkintaa myteemijaon suuntaan. On etsittävä vielä mainitsematon eläinrataan ja alkumereen liittyvä fokustekijä myyteistä, ja valittava lopullista tulkintaa varten jompikumpi menetelmä joko merkityslajit tai myteemilajit. Yksi yhteen merkitykset eivät osu näin laajassa aihepiirissä. Jaolla voi olla merkitystä meemien kannalta, millaisia meemejä kukin tähtitaru ja sen hahmot palvelevat. Periaatteessa helpointa on lähteä nurinkurisesti liikkeelle eli Jasonista, peruskolmiosta, johon mainittu sankarikin kuuluu. Keskeisen lateraalikolmion muodostaa ketju eläinrata-Jason-alkumeri hypoteesin mukaisesti. Suomalaisittain uskon eläinradan olevan siivatta-rattaana tunnettu ilmiö ja alkumeren käsite esiintyy Aluenjärven eli Alvejärven muodossa.

Kuvio. Perusluokitteluryhmät ugramena.

Länsimaiseen tähtitarustoon ei sisälly yhtään lintua tai siivekästä, alkumereen sopisi kalojen merkki. Neitsyen merkin ja Merkurius-kuvastoon tosin liittyy siivekkyys ainakin Pegasoksen hahmossa. Tämä x-tekijä jääköön tässä vaiheessa odottamaan lopullista ratkaisua. Alkumeri ja sen jälkeiset ajat liskokausineen on melko luonnollinen selitys evoluution kulusta ihmisen tiedostamattomassa. Siletä kumpuaa tarustoon jos minkälaista meritursasta ja kurimuksen kattilaa. Taivaan avaruuden vertauskuvana puhutaan taivaan merestä, joten hirviöt voivat ulottua sfääreihinkin saakka. Ratkaisuun tarvitaan epäilemättä Anto Leikolan näkemystä sekä visionäärisyyttä.

Eläinrata-akselistoon kuuluu aikojen valtiat, horoskooppien taivaanvalot ja horat, esimerkiksi DIke, Eunomia ja Eirene. Alkumeren hirviöihin voi luokitella vaikkapa hirviöiden jumalatar Keton sekä Euruaden, Aledusan ja Sthenon. Rumuus ja pahuus on hirviömäistä, vastapoolina kauneus ja hyvyys. Kaunotartheesiä myyteissä käsitellään mm. Khantes-olentoina Kharis, Aglaie ja Eufrosyne. Planeettahaltijat yhdistyvät jumaliin ja jumaluuteen. Skandinaavit korostavat jumaliaan jättiläisinä, suomalaiset Kalevanpoikina. Antiikissa jättijumalat olivat gigantteja, titaaneja ja kyklooppeja. Hirviönä heiluu ylitse mudien Gorgo. Planeetat yhdisteään astrologiassa ihmiskohtaloiden kuvaajiksi, jumalattarinaan antiikissa mm. Atropos, Lakhesis ja moirat.

8.1 Avarampi katsaus

Konstellatioita tunnustetaan ja tunnustetaan taivaalle yhteensä 85-88 näkökulmasta riippien. KJäyttämässäni lähteessä (Levy: Ihmeellinen luonto, tähtitaivas). on yhdistetty tähtikuviot Puppis&Pyxis, Leijona ja Pieni leijona sekä Corvus& Crater. Mahdollisia astraalimeemejä tähtitaruista etsittäessä on mielekästä käyttää tätä 85 konstellation jakoa, koska se on tasan jaollinen 17:llä, jolloin kuhunkin ryhmään tulee 5 osatekijää, mistä vuorostaan voidaan nähdä mahdollinen rakenteellinen mielekkyys, sillä konstellatiot taruineen ovat ihmismielen luomus, ja sellaisena myös ihmismielen atavistisen rakenteen mukaiset. Ensin tarvitaan taas ikävä kyllä listaus, jotta merkityksen etsinnän juoksumies tulisi näkyväksi ja toimintatapani tutuksi. Listat itsessään eivät ole merkityksellisiä, niiden perusteella tehty luokitus ja ryhmittely vasta luovuttavat ikiaikaiset viestinsä aikain takaa.

Andromeda-taruahmo	cygnus – joutsen	optiuchus – käärmeenkantaja
Aythia-ilmapumppu?	delphinus – delfiini	orion – taruahmo
apus – paratiisilintu	dorado – kultakala	pavo – riikinkukko
Aquarisu – vesimeis	draco – lohikäärme	pegasus – Pegasos
Aquila – kotka	equuleus – pieni hevonen	Perseus – taruahmo
ara – alttari	eridanus – virta	Phoenix -. feeniks
aries – oinas	fornax – sulatusuuni	pictor – maalari
auriga – ajomies	gemini – kaksoset	pisces – kalat
boötes – karhunvartija	hologium – heilurikello	piscis austinus – etelän kala
caetus – vesitotaltta	hydra – vesikäärme	puppis & pyxis – peräkeula & kompassi
camulopardalis – kirahvi	hydrus – etelän vesikäärme	reticulum – verkko
cancer – krapu	indus – intiaani	sagitta – nuoli
canis venatici – ajokoira	lacerta – sisilisko	sagittairus – jousimies
canis major – iso koira	leo & leo minor – leijona & pieni leijona	scorpions – skorpionit
canis minor – pieni koira	lepus – jänis	sculptor – kuvanveistäjä
capricornus – kauris	libra – vaaka	scutum – kilpi

carina – köli	lipus – susi	serpens – käärme
cassiopeia – Kassiopeia	lynx – ilves	sextans - sekstantti
centaurus – kentaurus	lyyra – lyyra	taurus – härkä
cepheus – Kefeus	cygnus – joutsen	telescopius – kaukoputki
Cetus – valaskala	delphinus – delfiini	triangulum – kolmio
chameleas – kameleontti	dorado – kultakala	triangulum australis – etelän kolmio
circinus – harppi	draco – lohikäärme	tucana – tukaani
columba - kyyhkynen	mensa – pöytävuori	ursa major – iso akruhu
coma berennices – Bereniksen hiuket	microscopum – mikroskooppi	ursa minor – pieni karhu
Corona australis – etelän kruunu	monoceros – yksisarvinen	vela – purje
corona borealis – pohjan kruunu	musca – kärpänen	virgo – neitsyt
corvus & cratet – korppi ja malja	norna – kulmaviivoitin	volans keuhkokala
crux – etelän risti	octans – oktantti	vulpecula kettu

Kvuuio. Eteläisen ja pohjoisien tähtitaivaan tunnetut konstellatit.

Nimetyt konstellatit voidaan ryhmitellä eri tavoin. etisttässä aprasta tulkintakonseptia on alkuun kokeitlava hakuammuntana erilaisia ryhmitelyjä. Myteemijaolla saatavat seitsemän eri ryhmää voivat muodostua esimerkiksi ryhmiksi. Alkuhypoteesina olkoon.

- I eläimet ja linnut
- II esineet ja artefaktit
- III tähtimerkit ja neljä tarua
- IV hirviöt, tarueläimet, hybridit
- V luonto, ilmiöt

Kuhunkin ryhmään on mahdollista löytää seitsemäntositä eri tekijää Lehtisen listasta, joten jako on alustavasti auttava. Tulkinta-avaimeksi se ei silti ole vielä riittävän mielekkäiksi kokonaisuuksiksi koostunut. Tarvitaan lisäksi meemikaavaa, joka satunnaisesti ja eriaikaisesti sekä erilaisin intressein nimetystä listasta on osittain mielivaltainen ja muistuttaa sellaisenaan paljon suomalaisen kansanrunouden korpusta ja sen tulkintamahdollisuuksia. Tulkintaa on lähes mahdoton tässä merkitysten meemipleksissä erottaa erillisiksi ryhmiksi merkityskokonaisuudesta.

Uusryhmitelyn avulla voidaan päästä lukkiutuneista ja kliseisistä tulkinnoista eteenpäin. Jos tulkinta on väärin, tulee varmuus, ettei se ainakaan niin voi olla, jos taas edes osin oikein, siitä on hyvä etevämpiä jatkaa. Onnekkaimmassa tapauksessa tulkinta osuu ytimeen, joten itse

mielessäni näen asian seuraavasti. Ensin tehdään meemimikaus viiden meemikaavan avulla ja sitten muodostetaan eeoskaavan ryhmät: sankariteot, matkat, konsultaatio, viestintä ja sota.

Saatu konstellaatioluettelo koodattuna em. ryhmittelyn mukaiseksi.

I eläimet ja linnut

II esineet ja artefaktit

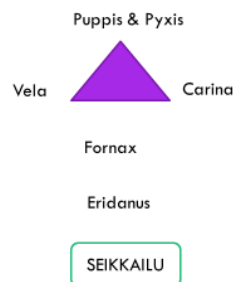
III tähtimerkit ja neljä tarua

IV hirviöt, hybridit

V luonto, ilmiöt

Aquarius – vesimies	Aythia-ilmapamppu?	apus – paratiisilintu	canis venatici – ajokoira	auriga – ajomies
aries – oinas	ara – alttari	Aquila – kotka	centaurus – kentaurus	boötes – karhunvartija
cancer – krapu	caetus – veistotaltta	camelopardalis – kirahvi	Cetus – valaskala	cassiopeia – Kassiopeia
canis major – iso koira	carina – köli	chameleas – kameleontti	coma berennices – Bereniksen hiukset	cephus – Kefeus
canis minor – pieni koira	circinus – harppi	columba – kyyhkynen	corvus & cratet – korppi ja malja	Corona australis – etelän kruunu
capricornus – kauris	horalogium – heilurikello	cygnus – joutsen	dorado – kultakala	corona borealis – pohjan kruunu
gemini – kaksoiset	lyyra – lyyra	delphinus – delfiini	draco – lohikäärme	crux – etelän risti
leo & leo minor – leijona & pieni leijona	microscopium – mikroskooppi	grus – kurki	hydra – vesikäärme	equuleus – pieni hevonen
libra – vaaka	norna – kulmaviivoitin	lacerta – sisilisko	hydrus – etelän vesikäärme	eridanus – virta
optiuchus – käärmeenkantaja	octans – oktanti	lepus – jänis	monoceros – yksisarvinen	Hercules – Herkules
pisces – kalat	puppis & pyxis – peräkeula & kompassi	lupus – susi	musca – kärpänen	indus – intiaani
sagittairus – jousimies	reticulum – verkko	lynx – ilves	pegasus – Pegasos	mensa – pöytävuori
scorpios – skorpioni	sagitta – nuoli	pavo – riikinkukko	Phoenix – feeniks	orion – taruhahmo
taurus – härkä	scutum – kilpi	serpens – käärme	piscis austinus – etelän kala	Perseus – taruhahmo
ursa major – iso karhu	sextans – sekstantti	tucana – tukaani	volans – keuhkokala	pictor – maalari
ursa minor – pieni karhu	telescopium – kaukoputki	vulpecula kettu	Andromeda-taruhahmo	sculptor – kuvanveistäjä
virgo – neitsyt	vela – purje	fornax – sulatusuuni	triangulum – kolmio	triangulum australis – etelän kolmio

Kuvio. Koodattu ryhmiin.

Kuvio. Laivamatkojen ja seikkailuretkien maailma, eeosfunktio Matkat III

Kuvio. Muusain, kielen, käsitteiden ja taitden maailma, eeposfunktio II Viestintä

Kuvio. Sankaritekojen ja urotöiden maailma, eeposfunktio V Sankariteot

Kuvio. Hirviöiden, kamppailun, pahan ja antagonien maailma, eeposfunktio IV Sota

Kuvio. Onnen, kohtalon, menestyksen, kärsimyksen a terveyden maailma, eeposfunktio I Konsultaatio

Eeposfunktiot sisältävät intialaisen vuosituhantisen satuperinteen tutkimuksen mukaan viisi kategoriaa

- I Konsultaatio
- II Viestintä
- III Matkat
- IV Sota
- V Sankariteot.

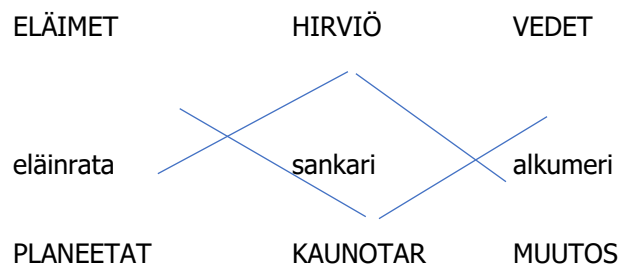
Näille on etsitty konstellaatioista vastaavuutensa, jonka perustelut tulevat jäljempänä. Sitä ennen pikakatsaus mahdollisuuteen luoda muodostuneesta eeposfunktioinnista ja meemistöstä meemijako. Miten 25 saadaan muuntumaan näppärästi 17-kohtaiseksi meemijaoksi. Loogisesti ottaen ei mitenkään, mutta hieman mielikuvitusta käyttämällä temppu onnistuu, kun otetaan jokaisesta ryhmästä kärkikolmikko huomioon ($5 \times 3 = 15$), ja lisätään saatuun kaksi jaottelun ulkopuolelle jäänyttä tärkeää tähtitaivaan ilmentymää: Plejadit eli Seulaset ja Linnunrata (Milky way). Viime mainitut ovat niitä harvoja taivaan käsitteitä, jotka etnoastronomia tunnistaa ja tietää, joskin uskomustieto on hyvää vauhtia katoamassa.

semeemi	genoomi	fenoomi
Berennicen hiukset altruismimeemi	Kassiopeia verkkomeemi	Andromeda meemipleksi
Puppis & Pyxis ennakointimeemi	Purje kopiointimeemi	Köli regiimeemi
Mensa kognitiomeemi	Ophiuchus humpuukkimeemi	Mikroskooppi näkökuimameemi
Pegasus kielimeemi	Lyyra innovaatiomeemi	Pictor Imitaatiomeemi
Cetus kilpameemi	Minotauros uskomeemi	Hydra väestömeemi
Linnunrata = evoluutiomeemi / Seulaset = sukupuolimeemi		

Kuvio. Konstellaatioiden meemistöjakauma

Kun esitarkastelu on nyt tehty, voidaan alkaa merkitysten metsästys. Tutkielmassani Futurologiset ennakkoluulot tarkastelin näkökulmameemistöä. Aikaan saatu listaus auttaa hahmottamaan muuta meemistöä tarkemmin. Miksi Ophuchius on määritetty humpuukkimeemin piiriin kuuluvaksi? Vastaus on yksinkertainen, skeptinen suuntaus kategorisesti tuomitsee vaihtoehdoisen lääkinnän humpuukiksi. Antiikin taruhahmo Ophuchius viittaa lääketieteen Asklepiokseen ja sitä kautta huumoripatologiaan ja siitä edelleen kansanomaiseen lääkintäoppiin. Luokittelu toimii tässä ikään kuin virikkeenä tai lähtölaukauksena tulkinnalle, ei sinänsä kerro totuutta eikä ole ehdoton tai aukoton listaus. Miksi purje on saanut kunnian olla kopiointimeemin edustajana? Yleensä purjeet ovat olleet

valkoisia, ja sellaisena muistuttaneet taivaan merellä purjehtivia pilviä, joita tuuli kuljettaa. Malli on saatu samankaltaisuudesta metaforana. Sen sijaan kuvanveisto on Antiikin aikoina pyrkinyt kuvaamaan ja jäljittelemään ihmiskehoa ja luontoa tarkasti. Miksi Lyyra on innovaatiomeemi? Tarinat siitä, miten ensimmäinen soittopeli keksittiin ovat unversaaaleja. Lyyralla on oivallushistoriansa, samoin kanteleella. Meemistö on meduusamainen ilmiö, jonka lonkerot ylettyvät ja tuikkivat moneen suuntaan eri valovoimalla sekä limittyvät toisiin meemeihin muodostaen erilaisia kombinaatioita, joista on vaikeaa erottaa mikä on mitä. Sama ilmiö pätee mytologiaankin, astraalimytologiaan erityisesti. Korpusmaisuus-sarjan osion Kosmisen koostumus osassa on hirviöryhmässä kyse taistelusta onnesta, mikä edellyttää jatkuvaa kamppailua onnea uhkaavien vastavoimien kanssa. Pelot ovat osa hirviömaailmaa.

TARUMAAILMA

ELÄIMET	Minos Härkä Cycnus (eläinrata)	SANKARIT	HIRVIÖT	Cetus Argos Meduusa (alkumeri)
PLANEETAT	Pluto Merkurius Neptunus	Herkules Jason Perseus (toiminta)	VEDET	Eriadnus Hebrus Styx

Maaperä

KAUNOTAR	Diana Venus Kassiopeia (metamorfoosi)
MUUTOS	Andromeda Plejadit Kallisto

RAKENTEELLINEN MIELEN UNIVERSUMI

8.2 Tähtitarinoita ja ilmalentoja

Satuluokitteluissa tähdet ovat aliedustettuina, uusitussa ATU-motiiviluettelossa viitataan tähtiin vain entenä merkittävän persoonan syntyssiestä sekä satuun, joka on taantunut kaskuksi. Motiivi ATU 1871A kertoo filosofi Thalesista, joka alinomaa tarkkaili taivasta ja teki tähtihavaintoja. Erään kerran hän putosi kaivoon, jolloin vanha nainen kysyi, miksi hän tahtoi aina vain oppia tähdistä, kun hän ei osaa edes kävellä kompuroimatta. Toinen ATU-motiivi 1172 viittaa ihmiseen, joka pelastaa sielunsa paholaiselta, kun tämä ei pysty laskemaan taivaan tähtiä. Kehitys etenee yleensä myyteistä sadun kautta kaskuihin. Länsimaisessa perinteessä tähtimyytit ovat säilyneet kirjallisuuden kautta, kun eurooppalainen sivistys on ihannoinut Antiikin myyttejä. Tämä painotus on myyttien säilyttämisen ohella kaventanut ja standardoinut tulkintoja, kun toistuvasti viitataan samoihin alkulähteisiin.

Aukottomia luokituksia ei ole, silti hyvin tehdyt luokitukset ovat hyvä apuväline. Papua Uusi Guinean tarinat Wanton Newspaperista pidginenglanniksi taltioinut Thomas H. Slone on tehnyt mittavan lajittelun WN-korpuksesta. Lajittelutyössä hän on käyttänyt Arne-Thompsonin tarinamotiiviluokittelu ja täydentänyt sitä Keitleyn ja Hoffmanin luokitteluilla. Folkloren luokitteluperusteisiin perehtymättömälle perustelut saattavat jäädä epäselviksi, koska aina ei suinkaan ole yksiselitteistä, mihin luokkaan mikin olisi mielekkäintä luokitella. Kaikki munia munivat eivät ole lintuja.

Aina tärkein tieto ei löydy sieltä, mistä sen ensi arviolta voisi olettaa löytyvän. Slone on lajitellut tarinoita ryhmään a: Mytologiset motiivit kosmologian ja kosmogonia. Eskatologiaan kuuluvassa tarinassa sankari tappaa auringon ja eskatologiaan kuuluu myös uskomus maailmanlopusta. Loppu tulee kun koirat löytävät todellisen karvansa. Sen lisäksi on Slonen tyypittelyssä vain pari muuta astraalimytologisesti merkittävää motiivia mainittu. Tarinoissa aurinko tai kuu kulkee poikki taivaan taikaköyttä pitkin. Varsinaiset papualaisten tähtimyytit löytyvät motiivi-indeksiryhmästä F: Ihmeellisyydet (Marvels). Ihmesatumaiset tarinat jakaantuvat alaluokkiin: a) matkat tuonpuoleiseen, b) ihmeelliset olennot, c) epätavalliset paikat ja ilmiöt sekä d) epätavalliset tapahtumat.

A-kohta sisältää tarinat 1) matka taivaaseen (taivaanjumalan luo), 2) matka kuuun, 3) Matka aurinkloon, 4) taivaanköysi, 5) taivaasta pudonnut, ja samoihin ihmeellisyyksien luokkaan kuuluu vastakkainen suunta, amtkat manalaan.

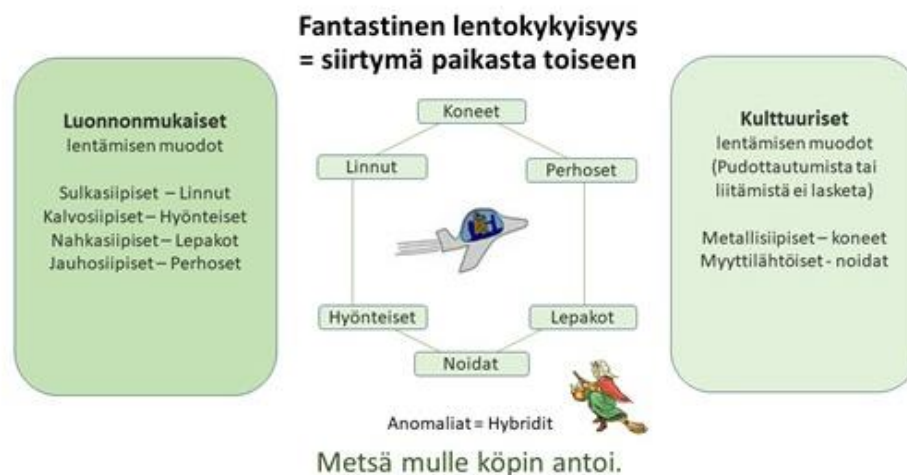
B-ryhmässä kerrotaan 1) taivsihmisitä sekä 2) taivasmaailmassa asuvista haltijosita.

C-ryhmän tarinoissa on kaksi merkittävää tarinaa, toinen jättipuusta, toinen kertoo talosta puunrungon sisällä.

D-ryhmä tarinoi mm. hirviöistä aiheina 1) kaikknielevä hirviö, 2) käärme nielee ihmisen (selvä intressidominanssi motiivina) sekä 2) meteori putoaa kalaverkkoon.

Manalan ja kosmoksen voimia lisäksi maanjäristykset ovat eskatologisia tekijöitä.

Ihmeellisyyksien motiiveissa kerrotaan, miten maanjäristys tappaa merkittävän henkilön, tai villin peikon. Epätavallinen tähtien käyttäytyminen, ruukun putoaminen taivaalta ja epätavalliset ilmalennot halki ilman ovat papualaisiakin tarinankertojia kiehtoneet.

Kuvio. Erilaiset ilmalennot ovat kiehtoneet ihmismieltä aina.

Läheskään kaikista konstellaatioista ei ole erityisiä tunnettuja taruja tai satuja taltioituna.

Vailla taruja olevat tähtikuviot ovat näin ollen korpuksessa objekteja, tarinallisesti vähäarvoiseksi määriteltyjä, nykyaikana nimettyjä tai muutoin vain huomiotta jääneitä. Abjekti (huomiotta, hoidotta jätetty, väheksytty, hyljeksitty) on samantapainen tekstin rivien välistä merkityksensä paljasta semantiikassa kuin mitä astrofysikoille on toistaiseksi näkymättömien taivaankappaleiden olemassaolon havaitseminen laskelmien avulla.

Abjektista heijastuu yhteisön arvot. Semantiikassa tämä taustavaikutus näkyy mm. rakenteissa ja siinä mitä sanomatta jää. Katsaukseni tähtitaivaan objekteihin ei ole aukoton, mutta antanee suuntaviivaa käyttökelpoisuuteen päin. Listausteni mukaan seuraavat kuviot eivät ole myyttisessä tarinastossa tunnettuja, joko tarinoita ei ole tai ne ovat unohtuneet. Jonkinlaisia kuvauksia nimenannosta on, mutta niitä en laske myyttiseksi tarinaksi tässä yhteydessä. Valitettavasti tarkasteluni sisältää listan perään, mutta en keksi muutakaan keinoa selventää, miten johtopäätökseni syntyvät, ehkä asiaan vaikuttaa vuosikymmenen intensiivinen efemerien tarkkailu. Toisekseen tällä työllä on tarkoitus pohjustaa laajempaa astraalimytologista harrastusta, koska aihealue on laaja ja monimutkainen.

Osa listan aiheista puoltaa heikosti paikkaansa abjektina, koska toki kentauri on myyteissä tuttu, listaan nimi on päätyntä sen vuoksi, etteivät lähteenä käyttämäni mytologit ole sitä erityisemmin huomioineet ja sama koskee Feeniks-lintua. Tälläkin on oma syvämerkityksensä systeemissä. Taju ikään kuin sumentuu joidenkin asioiden kohdalla, planettarisessa tietoisuudessa on mustia aukkoja ja sokeita pisteitä. Vastoin yleistä käytännettä olen myös suomalaistanut kaksoissanon nimeämiskäytännettä kirjoittamalla yhteen nomnisanat, samoin Iso ja pieni -käsitteet olen stilisoinut niin, että pieni hevonen on pikkuhevonen, pieni karhu on pikkukarhu ja iso karhu on vain karhu, ja iso hevonen on vain hevonen.

alttari	kentauri	pikkuhevonen
etelän	koli	purje
vesikäärme	kulmaviivotin	pöytävuori
etelänkolmio	kultakala	riikinkukko
etelänkruunu	kurki	sulatusuuni
etelänristi	kuvanvesitjä	susi
feeniks	kärpänen	tukaani
harppi	käärme	verkko.
heilurikello	lentokala	
ilmapuntari	maalari	
intiaani	mikroskooppi	
kameleontti	oktantti	
kaukoputki	paratiisilintu	

Alkuun ei kannata takertua sisältöihin, hyvä ryhmittelytapa on antaa intuition ohjata. Tässä tapauksessa kuviosta erottuu mahdollisuus kolmeen ryhmään 1) eläimet, 2) esineet ja 3) epelit. Viime mainittu ilmaus on suomenkielen hienous, jolla tarkoitetaan elävää olentoa laajalla skaalalla kehittyneempien olentojen joukossa, yleensä ihmistä tai jollain tavoin erikoista olentoa. Ihmisen järki pyrkii järkeistämään tunnistamattoman jäsentämällä havaitun tunnuspiirteet ja sijoittamalla sen johonkin kategoriaan. Näin ollen abjektit voivat kummuta alitajuisesta kaoottisesta mielestä sellaisenaan käsittämättömänä ja vailla merkitystä olevana tai pelottavana merkitysröppäänä. Tähtinimien aines on mahdollista silti lajitella mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. Saatu lsitaus voisi toimia myös esiasteena yrityksessä luoda konstellaation elonkaava eli satukaavan mukaiset 31 funktiota, jolloin jatkotarkastelu hieman helpottuisi ja systematisoituisi. Kuriositeettina mainittakoon ym. säläineksin ryhmittyvän aisapareiksi näin.

ML	Funktio 1	Funktio2
1	alttari	pöytävuori
2	kentauri	feeniks
3	heilurikello	oktantti
4	ilmapuntari	mikroskooppi
5	intiaani	susi
6	kameleontti	etelän vesikäärme

7	maalari	kuvanveistäjä
8	köli	purje
9	kulmaviivotin	harppi
10	kultakala	lentokala
11	kärpänen	käärme
12	sulatusuuni	etelänkolmio
13	riikinkukko	paratiisilintu
14	tukaani	kurki
15	verkko.	kaukoputki

fokus

etelänristi

Konventionaalisuus

pikkuhevonen

etelänkruunu

Ylijäämäksi sanaluettelossa jää kaksi konstellaatiota. Muut on ajateltu erilaisiksi pareiksi. Merkityslaji yksi esimerkiksi sisältää alun perin funktiot F1 ja F10 sovellettuna hirvenpeijaismaailmaan. Koska merkityksiä ei voi tästä aineksesta löytää juonellisen periaatteen perusteella, niin on lähes yhdentekevää, arvotaanko funktiotekijät eri merkityslajeille. Näin MLI yleisen näkeminen yksittäisessä saisi parikseen alttarin F1 ja pöytävuoren F2 perimmäisenä merkityksensä palvonta yksilötasolla tai pienryhmissä sekä yhteisöllisesti. Yksittäisiä alttareita ovat mm. palvoskivet ja kotialttarit, erilaiset pyhät vuoret. Hiidenvuoret ovat ”pöytävuoria”, joissa uhrataan jumalille rituaalisesti ja seremoniaalisesti yhteisön edun nimissä. Tähän hypoteesiin palaan jäljempänä, kun myteemijakojen ja merkityslajien rinnasteisuus on kartoitettu. On selvää, että esimerkiksi kärpänen ja käärme kuuluvat demonisen myteemin alle. Kentauri ja feeniks mystisyys-, satu- tai fantasiamyteemin alle. Intiaani ja susi voisivat olla eksotiamyteemiä. Tällainen eri mahdollisuuksilla ja luokituksilla leikkittely voi parhaimmillaan auttaa pääsemään uusiin näkökulmiin ja tulkintoihin, irti tyhjyyden luupista.

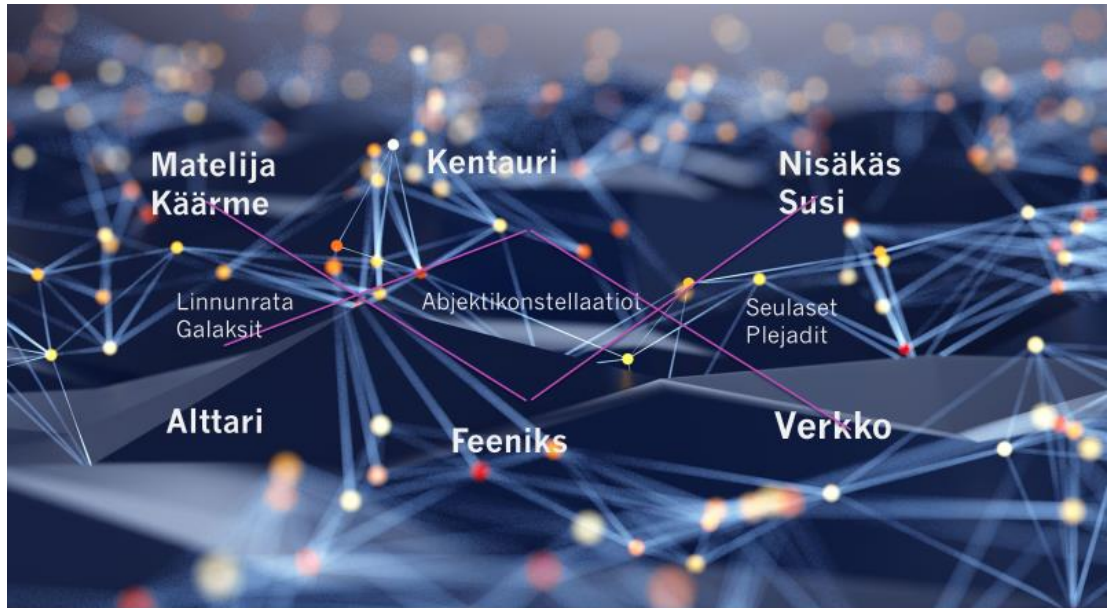
Listan luokittelu jääköön, jokainen voi itse arvailla, mikä mainituista konstellaationimistä kuuluu esineiden joukkoon, mikä eläinten, mikä epeleiden. Viime mainittu on helpoin, kaikki mikä jää jäljelle, kun on ensin bongannut esineet ja eläimet listasta ovat tekstuaalisia epeleitä, liikkuvaisia ja muuttuvaisia entiteettejä. Kameleontti kuuluu eläinten joukkoon, vaikka vaihtaakin oudosti väriä tuon tuosta. Täysin mielivaltaista on sitten, mikä ryhmä tai yksittäinen tähtinimi vaikuttaa kiinnostavalta tai millaisia assosiaatioita, miellelyhtymiä sana tuo esiin. Minusta esim. tähtikuvio Intiaani on houkutteleva sana jatkoa ajatellen, koska Kosmisen koostumus -sarjan kestoainnoittajiani on Claude Lévi-Straussin Mytologiikoita, jonka aines on otettu intiaanimytologioista. Tähdistäkin puhutaan erityisen paljon juuri intiaanimytologioissa.

Hypätään suoraan lopputulemiin, jotta tulkinnan avain saataisiin hahmottumaan. Elonkaavan (satukaavan) rakenteissa on 31 funktiota mahdollista luokitaa viisi eeposryhmää viiden osatekijän avulla, jolloin jäljelle jää kuusi funktiota, jotka muodostavat metalähteen vastusfunktioina, aloitusfunktioina ja hallintafunktioina, kaikissa kolmessa on kaksi funktiota. Nimityksen ovat suuntaa antavia. Tässä tapauksessa miellän eläimet taruston vastusfunktioiksi, esineet (artefaktit ja työkalut) edustavat systeemissä hallintafunktiota ja epelit ovat erityisiä olioita, ylijäämää tai rajatapauksia, anomalioita kuten feeniksilintu ja kentauri. Yhtä lailla voitaisiin puhua jaosta luontoon, artefakteihin ja mielikuviin.

Korpusmannekiineina toimivat tarkastelussa:

<u>Eläimet</u>	<u>Esineet</u>	<u>Epelit</u>
käärme	verkko	feeniks
susi	alttari	kentauri

Miksi nämä konstellaatiot? Susi ja käärme ovat pelättyjä ja kammottuja olentoja, jotka ovat vahvasti sukupuolittuneet symboliarvoltaan. Susi on sulhasen metafora ja käärme kavaluuden sekä naisen symboli. Taivaankaari mielletään joissain tapauksissa suureksi käärmeeksi. Otava on saanut nimensä verkosta, kivialttarilla on palvottu tähtiä, kuuta ja aurinkoa, ja vaikka tähtitarustoantologioihin ei feeniks ja kentauri ole päässeetkään niin mytologiaa ne ovat. Kuvio testautuu ugramen avulla, joskin ääriviivat ovat jossain määrin kuin ruukunsirpaleista konstruoitu arvattava muoto.

Kuvio. Abjektikonstellaatioiden merkitysjaakama ugramena.

Altтарin ja käärmeen yhdistävä tekijä on tuonpuoleisiin voimiin vetoaminen, palvonta ja uhraaminen voimallisiksi uskotuille manalan ja tuonelan haltijoille. Kentauri viittaa olemukseltaan eläinratamerkkiin Jousimies, mutta saattaa joitain tulkinnan avaimia löytyä myös hevosiin liittyvistä myyteistä. Joka tapauksessa kyse on hybridiolennosta. Feeniks on tulilintu, joka tuo Antiikin tarinoissa vieraista maista yrtejä alttarille Auringon kaupunkiin Heliopoliin Kotka, joka on tunnettu tähtikuvio, ja joka on sijainnut aikanaan Vesimiehen tunnusmerkinä, tunnetaan ukkoslintuna ja tulilintuna myös Kalevalassa. Ilmarisen uroteko ison hauen pyynti rautaisen kotkan avulla saattaa olla jäänne astraalimyytistä, jossa hauki edustaa tulta ja aurinkoa, kokon tähtimaailman merkitys on epäselvempi. Joka tapauksessa pyydystetyn hauen niskanikamista Ilmarinen tarjosi Louhelle, Pohjolan emännälle yhtä luuta Akmeelin istuintuoliksi, eli noitakaluksi shamaanimatkoille. Kyse oli magiasta. Karhun ja suden metaforat liittyvät hieros gamos, taivaallisten hääpitojen merkityskenttään. Verkko merkitsee pohjoisella taivaalla lähinnä Otavaa, karhun syntykotia.

9. PUHEAKTI SOSIAALISENA LIIMANA

Työssä vilahtaa merkitysjakona ja viitokkeen osatekijänä ML IV Lausumat, joka muodostuu lausumisen aktista ja puhetapahtumasta, jota voidaan tarkastella enonsiaationa, mutt myös puheaktina Ausitin ja Searlen viitoittamalla tiellä, jossa puhetoimitus lausuttaessa tehdään neljällä tapaa. 1) Lokuutio on itse lausuma, jossa esitetään tietty lause, jolla on merkitys ja viittaussuhteet. 2) Illokuutiossa puhuja ilmaisee aikeen eli intention esittämällä väittämän, tarjouksen, lupauksen jne. 3) Perlokuutiossa kuuliija yritetään saada vaikuttumaan, vaikutukset voivat olla toisenlaisiakin kuin mitä puhuja tarkoitti. Neljäs lokuution laji on 4) esittäminen, siis fyysinen tapahtuma. Puheaktissa muodostuu siten kielestä, jolla on jokin tarkoitus tai merkitys, johon vastapuoli reagoi. Neljäntenä on tapa, jolla viesti esitetään.

Sanottu ja ilmaistu vastaa teloksen 1. vaihetta, alkuvaihetta, jossa päätetään tavoite ja toiminnan pyrkimys, kun taas prelokuutio on teloksen toinen vaihe, päättövaihe, jossa jo voidaan todeta mihin tehty johti tai tulee johtamaan kehitystä edelleen. Mitä tehtiin, miten telos toteutui ja toteutuiko tarkoitetulla tavalla. Väliin jää toiminnan kaari, jatkumo, jota Austin kutsuu illokuutioksi, joka on toiminnan tarkoituksen kannalta oleellinen puheakti. Tehtävä on ymmärrettävä oikein, jotta päämäärä saavutettaisiin, tai puhetapa tulisi ymmärrettyksi oikein. Puheaktiteoria on siten tärkeä osa kiertoilmausten tai hämärien viittausten tulkinnassa, jonka avaamiseksi tarvitaan kulttuurisia koodeja. Astraalitarut ovat ikivanhoja tarinoita, joissa on mukana limittyneenä eri tavoin tulkittavissa olevia koodeja, illokuutioita erilaisine kielikuvineen.

How to say illocutionary in sign language?

Kuvio. Netistä kaapattu esimerkki esittämisen variaatiosta.

Kun joku sanoo "Onko siellä suolaa?" illallispöydässä kiertomerkityksenä on pyyntö: "saisinko suolaa", vaikka kirjaimellisen lauseen tarkoite on kysyä onko suolaa tarjolla. Illokutiivinen vaikutus saattaa aiheuttaa sen, että joku antaa suolaa kysyjälle, koska on aivan oikein tulkinnut hänen kysymyksensä pyynnöksi. Tulkinnan mahdollistaa konteksti ja koodauskyky. Sama kysymys esitettynä geologian konferenssissa, voi vuorostaan olla täysin lokaalinen, kun tavoitteena on kartoittaa maaperän rikkauksia. Kontekstista riippuen on illokuutio, toiminta erilainen. Ensimmäisessä tapauksessa toinen noudattaa kohteliaisuuskkoodia ja ojentaa suolapurkin, mahdollisesti metatietonaan ettei suolaa saa ojentaa pöydästä toiseen, jolloin hän huomioi myös tilanteen, onko kysyjä samassa pöydässä istuva. Geologi vuorostaan saa selvityksen tiedetystä tilanteesta, vastauksen mahdollisesti kuvin ja sanoin.

TELOS I	LOKUUTIO	Aloittaminen, tavoitteen asetanta
TELOS II	PERLOKUUTIO	Päättäminen, tavoitteen saavuttaminen
KOODI	ILLOKUUTIO	Sumea kieli/mieli, tarkoitteen tunnistaminen.

Tässä kirjoitelmassa tähtitaivaan tarinoista on edetty em. jaon mukaisesti.

TELOS I   Esipuhe

Aloitettu hyppynä tuntemattomaan, tavoitteena saada korpusmaisuu den koostumuksen III osa tehtyä ainakin osin astraalimytologisena työnä kevääseen 2020 mennEssä noin kolmessa kuukaudessa.

TELOS II   Jälkisanat

Helmikuuhun 2020 mennessä raakadataa oli koossa pari sataa sivua, muutama perusoivallus, jossa lopputulemana elonkaavan funktiot onnistui kääntää ugrameksi ja sotaretki, "taistelu onnesta" eli satukaavan funktioiden eli toiminnan piirien muunto saavutti uuden ulottuvuuden.

KOODI   Lehtosen lista

Ote astraalitaruhaasteeseen mahdollistui planetaario-oppaan myyttisistä kertomuksista, joiden perusteella tehty luokitusjako ja sanasto auttoivat etenemään tähdistöjen hetteikössä.

TEKSTI   Kosmisen koostumus – Tuonpuoleisen ruhtinas

Nimeksi ja fokukseksi valikoitui karhu Ursus Arctos tuonpuoleisen keskeisenä astraalihahmona suomalaisessa mytologiassa, eistystapana ergodinen semiotiikka.

John R: Searle vuorostaan (1975) laati seuraavan luokituksen epäsuorista, kiertelevistä toiminnan seuraamusten puhetoimista:

1) vakiot = puhetoiminnot, jotka sitouttavat puhujan ilmoitetun ehdotuksen totuuteen toisin sanoen sanottu on sitä mitä on tarkoitettu.

- 2) ohjeet = puhetoiminnot, jotka saavat kuulijan suorittamaan tietyn toiminnan, esim. pyynnöt, komennot ja neuvot.
- 3) komissiot = puhetoiminnot, jotka sitouttavat puhujan johonkin tulevaan toimintaan, esimerkiksi lupaukset ja valat.
- 4) ilmaisut = puhetoiminnot, jotka ilmaisevat puhujan asenteet ja tunteet ehdotusta kohtaan, esim. fraasit, onnittelet, tekosyyt ja kiitokset.
- 5) julistukset = puhetoiminnot, jotka muuttavat todellisuutta ilmoituksen mukaisesti, esim. kasteet, julistaminen joko syylliseksi tai syyttömäksi julistaminen; aviostatus eli julistaminen aviomieheksi ja vaimoksi.

Esimerkkinä olkoon Hengenvaarallisesti lihava -ohjelman puhetekojen jakauma Searlen esittämän jaon perusteella.

- 1) Henkilö on sairaalloisen lihava, mikä todetaan punnitsemalla, ja ilmiselvästi näkyikin katsojalle. Henkilö on sitä mitä sanotaan.
- 2) Henkilö saa tohtori Nowlta neuvot ja dieettiohjeet, joita hänen tulee noudattaa, jotta laihtuu rutkasti, tai muutoin ohitusleikkausta ei voida suorittaa.
- 3) Henkilö lupaa pyhästi noudattaa ohjeita ja vannoo liikkuvansa enemmän kuin ennen ja vakuuttaa sitoutumistaan.
- 4) Henkilö ei halua/pysty vastaamaan asetettuun haasteeseen, vaan lipsuu ohjeista ja lihoo entisestään tai laihtuminen jää tavoitteesta kauas. Selityksenä hän esittää taloudellisia, aviollisia, traumaattisia, psykologisia tai aineenvaihdunnallisia (turvotus) syitä. Vastaa lähes aina silti että hyvää kuuluu.
- 5) Henkilö suorittaa affirmaatioita ja toistaa "Minä onnistun". Tohtori Now suorittaa vaakalukemien perusteella julistuksen, milloin potilas on valmis ja hyväksytään leikkauspotilaaksi.

Toisena esimerkkinä ja juonitiivistelmänä voisi tarkastella kirjoitusprosessiani Searlen tapaan.

- 1) Henkilö tahtoo kirjoittaa trilogian viimeisen osan valmiiksi, mikä todetaan tahtotilaksi kahden ensimmäisen osan valmistuttua eDelfoi-palautetyöpajassa syksyllä 2019.
- 2) Henkilö saa ohjaajilta eväät jatkoon. Neuvona oli käsitteiden selventäminen, jotta tekstistä tulisi selkeämpi ja ymmärrettävämpi. Lisäksi suositeltiin kirjoittamispäiväkirjan tekoa vapaalla assosiaatiotyylillä.
- 3) Henkilö lupaa noudattaa annettua neuvoa, mutta toteuttaa edelleen omaperäistä tyhjän päälle heittäytävää tutkimustyyliään.
- 4) Henkilö lepää vuoden 2019 rypistyksestä tammikuun 2020 loppupuolelle, ja vasta helmikuun alkupuolella aktivoituu. Prokrastinaatiota esiintyy, selvä suunnitelma puuttuu, tavoite puuttuu. On työkiireitä. Keksii sekavuudelle selitykseksi blast/fuzzy/purple -tekniikan.

Systemaattisuus aineiston käsittelyssä puuttuu.

5) Henkilö ottaa haasteen lopulta vastaan ja toistaa "Minä onnistun". Saavutus todentuu, kun aiottu julkaiseminen on tapahtunut. Vihjaa kotiblogissaan ehkä aloittavansa kirjoittamisprosessin ja loppupuolella prosessia mainitsee hakeneensa ISBN-numeroa.

Näillä kahdella yksinkertaistetulla esimerkillä voi todeta puheaktin olevan läheistä sukua sananparrelle sanottu ja tehty. Edellä on esitetty epäily, että tehty on vasta sitten, kun sanoma on ymmärretty ja se vaatii koodauksen purkamista kuulijoilta. Myytit toimivat nekin eräänlaisena puheaktina, sosiaalisena liimana, jolla siirretään tietoa ja perinnettä sukupolvelta toiselle yhteisön arvoista, historiasta ja perinteistä samalla kun tarinat toimivat viihteensä ja mielikuvituksen kasvattajana, tunteisiin vetoavana tarinointina. Ilman myyttejä ja tarinoita kieli, mielikuvitus ja tunnemaailma köyhtyvät.

Mekaaniset luokittelut haittaavat luovaa tulkintaa. Semanttisen logiikassa voi hyvin käyttää apuna vaikkapa Boolean algebraa, ongelmana on vain teon toteutus ja ymmärrettävyys toisten kannalta. Kolmio on luja rakenne, mutta kun siitä särmät hioutuu pyöritellessä muoto muuttuu vähitellen ympäripyöreäksi ja kulminaatiopisteet katoavat sileään pintaan, jossa jokainen kohta joka suuntaan voi olla merkittävä lähtöpiste, vain pallo tai kello pintoineen pysyy samana. Pallo on pyöreyydessään optimaalinen muoto liikkeen kannalta, taivaankappaleet hioutuvat ajan mittaan pyöreiksi.

Kansojen myytit, mytologiat ovat struktuuriltaan kolmikantoja, joissa kiinnekohdat ovat hioutuneet näkymättömiin, josta ne on vain oletettava esiin. Tämä alkuun mahdottomalta vaikuttanut tehtävä mahdollistui jossain määrin listaamalla ensin aiheet, motiivi, jotka sitten on luokiteltu suuremmiksi toiminnan piireiksi, kuten Proppin satukaavan ja elonkaavan funktioksi, joilla on suuntaa antava merkitys tulkinnassa. Näitä saatuja toiminnan piirejä voi ja saa kokeilla erilaisina koostumuksina ja toiminnan joukkoina.

Olen jo varhaisessa prosessin vaiheessa ryhmitellyt toimintapiirejä eeposfunktioiden ryhmiksi, jota sovellusta on sivuttu myös tähtitarujen tulkintaskaemana. Lopputulemana osoittautui, ettei aisapariajattelu toimi astraallimyyteissä kovin hyvin, vaikka tieteellisessä keskustelussa on satukaavan funktioiden usein yhdistyvän toiminnallisiksi kokonaisuuksiksi pareittain, kuten puute ja puutteen poistaminen. Juonellinen ajattelu ei ole tyypillistä myyteille eikä aina saduillekaan, jotka usein ovat jääne myytistä tai tarusta, ja siinä mielessä nykyajalle ergodisia, kun tarvittavaa kontekstia tai riittäviä koodeja ja viitteitä ei tiedetä.

Pyhät tarinat rakentuvat usein kolmikantamuotoon, triadiseksi kokonaisuudeksi.

Hirvikronikoissa motiivit ryhmittyvät frekvensseiltään kolmeen eri kategoriaan, kussakin

kategoriassa oli yhdeksän pääryhmää. Elonkaavan toimintapiirejä on 31, joten jäljelle jäi neljä ylimääräistä abjektiivista ryhmää, joista ei ollut juurikaan kerrottu hirvikronikoissa. Vaikeneminen saattoi johtua tabusyistä tai siitä, ettei aihe ollut kuulijakunnasta tai kronikoitsijasta muutoin sopiva tai mielenkiintoinen kerrottavaksi ja kuultavaksi.

E9.1 Elonkaavan toiminnan piirit

Alkuperäinen Proppin satukaava oli merkitty signumeilla isoin kirjaimin ja kreikkalaisin aakkosin, joista A.J. Greimas kehitteli myöhemmin oman versionsa yleispätevämmäksi semantiikan rakenteeksi. Tässä sovelluksessa jatketaan tätä kehitystä hirvifunktioiden pohjalta. Merkityslajit jakavat funktiot eli toiminnan piirit pareiksi, mutta tässä tarkastelussa jakoa uusitaan ryhmittelemällä ne keskenään troikaksi, kolmivaljakoksi.

Telosryhmän toiminnan piiri: F1 + F16 + F31
 Vääröryhmän toiminnan piiri: F6 + F30 + F7
 Oikeusryhmän toiminnan piiri: F2 + F3 + F8
 Selviytymisryhmän toiminnan piiri: F9 + F22 + F19
 Toimintaryhmän toiminnan piiri: F25 + F14 + F26
 Vastaiskuryhmän toiminnan piiri: F10 + F12 + F18
 Seikkailuryhmän toiminnan piiri: F11 + F21 + F20
 Selvitysryhmän toiminnan piiri: F4 + F5 + F17
 Matkaryhmän toiminnan piiri: F15 + F23 + F27
 Tunnistusryhmän toiminnan piiri: F13 + F24 + F29
 funktio F24 Valesankaruus jää ylijäämäksi.

Proppin satufunktiot eri sovelluksina:

Propp/Greimas

F1 poissaolo
F2 kielto
F3 kieltorikkomus
F4 tiedustelu
F5 tiedon luovutus
F6 petos
F7 konnuus
F8 puute, vaje
F9 kehotus
F10 vastatoimet
 F11 lähtö
F12 kokeen määräys
F13 koetilanne
F14 taikaesine
F15 siirtyminen
 F16 taistelu
F17 tuntumerkit
 F18 voitto
F19 puutteen poisto
 (puutteen poistaminen -> tarve vietti)

Ruumiin substanssit

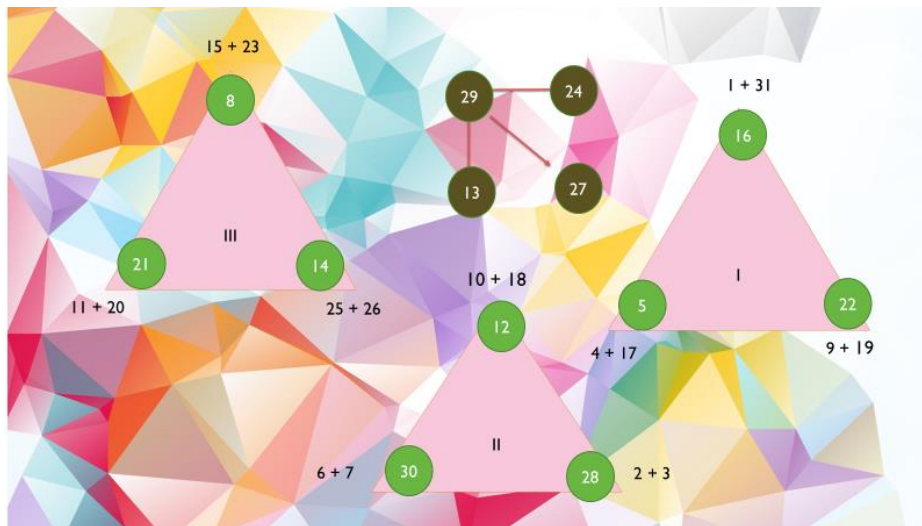
Kynnet
Hampaat
Tarinat
Kyyneleet
Ulostet
Veri
Jäljitteleminen
Vihta
Vaatteet
Vanheneminen
 Jäljet
Hiukset
Uroteko
Olio
Napanuora
 Hengitys
Evoluutio
 Hiki
Johtaminen

Ruumiin funktiot

kehoruumis muistina F1
kehoruumis rikoksen kohtena F2
kehoruumis verkossa (netissä) F3
kehoruumis kadonneena F4
kehoruumis vankilana F5
kehoruumis perintönä F6
kehoruumis groteskina F7
kehoruumis vammaisena F8
kehoruumis merkityksenä F9 regiimi
kehoruumis palapelinä F10
kehoruumis aisteina F11
kehoruumis ystävyys tekona F12
kehoruumis haavoittuvana F13
kehoruumis koneistona F14
kehoruumis yksilönä F15
kehoruumis possessiossa F16
kehoruumis muotona F17
kehoruumis kilvoitteluna F18
kehoruumis hybridinä F19

<i>F20 paluu</i>	<i>Synti</i>	kehuruumis rakastavana F20
<i>F21 takaa-ajo</i>	<i>Taikakeino</i>	kehuruumis liikkujana (motion) F21
<i>F22 pelastuminen</i>	<i>Sukupuoli</i>	kehuruumis kunnossa F22
<i>F23 yllätystekijä Kyly</i>	<i>kehuruumis arvona, tihentymänä F2</i>	
<i>F24 valesankaruus</i>	<i>Virtsa</i>	kehuruumis raihnaisena F24
<i>F25 vaikea tehtävä</i>	<i>Paloittelu</i>	kehuruumis merkinä F25
<i>F26 suoriutuminen</i>	<i>Nimeäminen</i>	kehuruumis ravittuna F26
<i>F27 tunnistaminen</i>	<i>Hermostollinen</i>	kehuruumis sairaana F27
<i>F28 paljastus</i>	<i>Sylki</i>	kehuruumis mysteerinä F28
ALLEGORIA, PYHIINVAELLUS, ELÄMÄ		
<i>F29 sankarin muutos</i>	<i>Teurastus</i>	kehuruumis virtuaalisena F29
<i>F30 rangaistus</i>	<i>Kuolema</i>	kehuruumis työssä F30 HYBRIS
<i>F31 häät</i>	<i>Piru</i>	kehuruumis vainajana F31

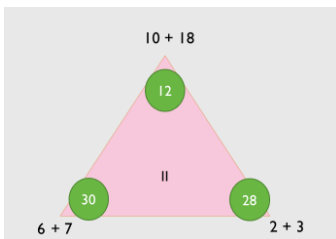
Listoista muodostuu tulkinnan avain, kun kukin toimintapiirin kolmikko sijoitetaan ugrameasetelman mahdollistavaan lapinkotamuodostelmaan.

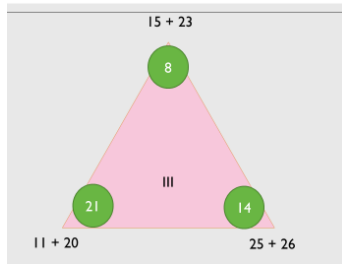
Kuvio. Proppin toiminnan piirit uusryhmitelynä

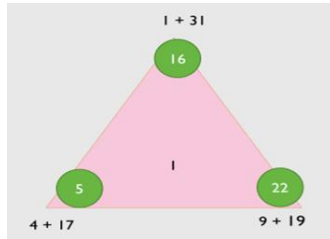
29	24
13	27

2	12	3
30	18	28
6	10	7

25	23	26
14	21	8
11	15	20

1	9	31
5	16	22
4	19	17

9.2 Korpus tarvitaan struktuurin syntyyn

Tarkasteltava myyttiainekorpus sisältää tunnettujen konstellaatioiden nimiin perustuvan myyttiaineksin lisäksi verrokkina vähemmän tunnettuja mytologioita, toinen polynesianlaisia ja toinen amerikanintiaanien myyttejä Slonen ja Lévi-Straussin kokoelmien mukaan. Kummassakin kokoelmassa on käännettävyyden ongelma, joten tulkintaa on mielekästä lähestyä rakenteen kautta, jotta filologiset väärinymmärrykset eivät liiaksi väritä tulkintaa. Tähän filologisen väärinymmärryksen ja tiedon kaukaa hakemisen meemipleksiin sopii hyvin tarkastella suomalaisten kalliomaalausten pääaihetta, hirveä. Kalliomaalausten tulkintaan on mahtunut taivasnäkökulmakin. Runoaines antaa kuitenkin pelkkiä umpikujia tulokseksi, joten vastausta on totuttava hakemaan erilaisemmin ottein. Ehdotan hakulinjaksi lappalauluja ja kiletoivirsiä. Edellinen on balladinkaltainen perinnelaji ja toinen nuorison piirileikkiperinnettä. Yhtä sekavaa ja sirpaloitunutta kuin ties mistä kaikesta kosinta. Apso saattaa olla ydinsana, jolla yhteys Konnusta kosinnan, kalliomaalusten ja härän tapon välillä löytyy yhteys tähdistöön. Jo Lönnrot on yhdistänyt Pohjolan ja Manalan, ja kun hajaviitteet maintisevat Pohjolan Hirvelänä, jossa hiiden hirven hihtokin tapahtuu, niin Hiidestä kosinta -runot saavat tulkinnallisesti toisia ulottuvuuksia.

Tutkittavan korpuksen aihepiirit jakautuvat tekstien perusteella tutkimusohjelma-aihioksi. Ensin kooste luokittelun tuloksesta. Alla ensivaihe ja sen jalostuneempi versio.

Kuva. Ensivaikeutema korpuksen sisällöstä, kuva Olavi Ala-Harja

Kuva. Tarkentunut aihepiirien jakautuminen korpuksen koostumuksesta.

Korpus ja sen sisältö koostuu Claude Lévi-Straussin Mytologiikoista, joka on tetralogi eli neljä osaa sisältävä mytologia-antologia pohdintoineen ja Thomas H. Slonen englanninnos papualaisista myyteistä, jotka on julkaissut Wantok Newspaper 1900-luvulla, julkaisu on kaksiosainen. Poinninnoista on jätetty pois solaarinen ja lunaarinen sekä meteorologinen aines. Slone-aineisto toimii verrokkina kahden trooppisen mytologian välillä.

Ensi vaiheen tarkastelussa osoitatuksi hankaluutena luokitteluperuste. Jos noudatti tyyppiluokitusta, tulokseksi tuli hakuteoksessa erilainen näkemys kuin poimimalla aihiot sisällysluettelon tarinanimitä. Lisäksi joissain tarinoissa voi olla astraalimytologista ainesta mukana, vaikka tarinaa ei olisi nimettykään minkään kosmisen objektin mukaan.

Tähtien laulu ja tanssi	485 Song and dance of the stars	A600-A799
Tähdet auttoivat miestä	614 The Stars helped the man	A762.2 Kuolevainen ja tähtityttö avioituvat
Kointähti	56 Morning star	A767 Tähdet laulavat yhdessä
Tähden kyneleet	63 Stars tears	A769 Tähtien loiston synty
Astioita putosi taivaasta	412 Pots fell from the sky	A770 Erytysten tähtien synty
Mies menetti tähtivaimon	477 Man lost a starwoman	A771.1 Etelän Ristin synty
Taivasnainen	245 Skywoman	A781.1 Kointähden synty

Kuva. Thomas H. Slonen luokitus myyttiaineistosta.

Papualaisaineistossa tähdistö on vahvasti antropomorfoitu, tähdet itkevät, tanssivat ja laulavat. Kuuluuko astioiden sinkoilu emotiiviseen sarjaan vai ei, jää nähtäväksi tutkimuksen edetessä.

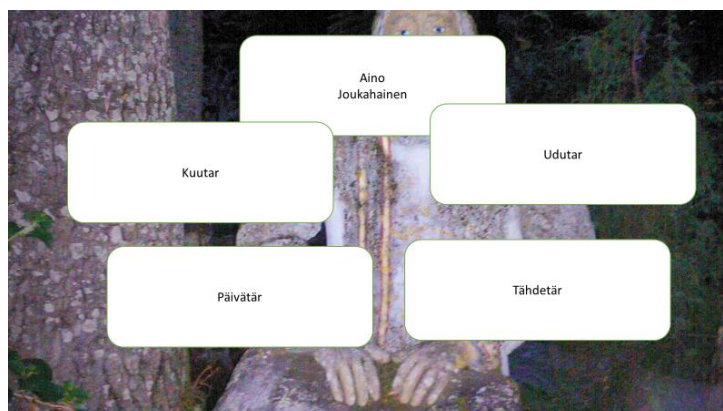
9.3 Uduatar

Aiemmissä aihioissa mm. Myytti ja metodi-osassa on esitetty runomatriisina kiteytys suomalaisesta mytologian naisktraasta, jossa toiminnallisina pareina ovat Tuonetar/manatar ja Uduatar "Uutar" sekä terhenetar. Viime mainitut mielletään maanpäällisiksi haltijoiksi, koska terhen tarkoittaa sumuista, usvaista ja utu (genetiivimuoto udun) usvaa tai ilman sameutta. Kyseessä voi olla kuitenkin mielikuvituksen tarkoitteen madaltaminen, koska hahmot ovat todennäköisesti taivaallista alkuperää tähtisumuna ja taivaan saarekkeina. Tähtiin ja tuonpuoleiseen liittyy myös Kantelettaren runoista tuttu Suomettaren kosijat tai taivaanvalojen kosinta. Koska pilvet ja mahdollisesti muutkin taivaankappaleet on myyteissä mielletty kulkuneuvoiksi, rattaiksi, veneiksi, kanooteiksi, niin Melatar voi koskessa kulkijana viitata epäsäännölliseen kulkuun taivaalla pomppuisena kyytinä. Nämä ovat syvämerkityksellisiä nimiä, ja siinä missä koskenlaskijan tulee olla vedenkäsittävä mies, niin jumalmaailmoiden ymmärtämiseksi kai tarvitaan taivaankäsittävä mies. Ei ihan vähäinen tehtävä ihmiselle, tietäjällekään. Itsestään selviä kosmologisia hahmoja ovat Tähetär, Otavatar, Päivätä, Kuutar. Mikäli meteorologia otetaan mukaan katras karttuu vielä Ilmattarella, Etelättäreellä ja Suvettarella eli 12/16 (75%) astraalivoittoinen pantheon on kosmisen koostumuksen ytimenä. Tältä pohjalta ajatellen papualaiset myytit verrattuna suomalaisiin myytteihin ei painotukseltaan paljoa eroa. Naiset tunteineen ja avioitumisineen ovat hyvin edustettuina sekä pohjoisessa että eteläisessä mytologiassa.

Luonnotar sotkotar 1A	Loviatar käreitär 1B	Sinetär kankahatar 1C	Hongatar katajatar 1D
Tuonetar manatar 2A	Syöjätär ajatar 2B	Udutar terhenetär 2C	Pihlajatar tuometar 2D
Suometar melatar 3A	Kivutar vammatar 3B	Tähetär otavatar 3C	Hiilitär miiritär 3D
Aallotar vuolatar 4A	Suonetar ilmatar 4C	Päivätär kuutar 4C	Etelätär suvetar 4D

Kuvio. runomatriisi keskeisistä suomalaisista jumalhaltijatarista Kaarle Krohnin ja A.M. Castrénin mukaan

Kalevalaisessa tarustossa Joukahainen lupaa siskonsa Väinämöiselle kumppaniksi ja vanhuuden turvaksi. Vaikka kaikkia Kalevalan pääsankareita voi kalevanpoikina pitää tähtikaartiin kuuluvina, niin yhtä oudosti kuin kosmiseen kuuluvat naisjumaluudet on unohdettu tulkinnoissa abjekteina, on Joukahaisen rooli liiaksi mataloitettu pelkästään surkean lopun saaneen kaksinkamppailun kuvaukseksi. Nuorukainen uhoi ja hävisi, naiset saavat maksaa, hoitaa ja korjata tyrimisen seuraukset. Aurinko ja kuu olisivat mielellään pukeneet nuorikon hääpukuun, mutta tosiin kävi, Udutar ja Tähdetär veivät morsiamen ja perivät voiton. Kuutar ja Päivätär asettuivat tässä asetelmassa äidin puolelle, sumuolennot onnettoman tyttären ja sanonta elää edelleen: - Mieluummin kuolen kuin menen sille miehelle! Suomalainen musiikkikriitikko Erik T. Tawaststjärna on musiikkiarvostelussaan kirjoittanut Skrjabinin esittämistä astraalitunteista. Osittain voi syystä olettaa Kalevalan olevan tällaisten astraalitunteiden tulkki. Musiikki ja myytit ovat myös osaltaan astraalitunteiden tulkkeja, musiikkia sanotaan aikataiteeksi, aika ja avaruus ovat sidoksissa toisiinsa, myytit ovat ajattomia, joita kerrotaan iällä iättömällä. Ihminen näkee tähtiä silmin nähden, mutta myös tajunnan rajamailla kolauttaessaan päänsä.

Kuvio. Puskista esiin vedetty meemikaava asterismien haltijajahmoista.

4.	virgo – neitsyt		pisces – kalat		leo & leo minor – leijona & pieni leijona
	Berenice Hair, 37-40, 52, 89, 90-91, 106, 117,		hydra – vesikäärme		Hercules – Herkules
	Berennice’s Hair 242		Hydra (const.) 237		Herkules
	Coma Berennices – 231-234		Cetus		scorpios – skorpioni
	coma berennices – Bereniksen hiukset		Cetus – valaskala		Antarès 46
					cancer – krapu
	taurus – härkä		libra – vaaka		capricornus – kauris
	Hyades , the 220,241, 263, 274, 301		Pegasus-hevonen		aries – oinas
	Aldebaran (star) 220,225		pegasus – Pegasus		Aries (constellation) 114-15, 135, 2
	Aldebaran 300,301		Lyra		Mars (planet) 454
			lyra – lyra		Mars (planets) 291
	sagittairus – jousimies		gemini – kaksoset		
	Orion		dioscuri (star brothers) 113-114		Aquarius – vesimies
	orion – taruhahmo		gemini constellation 210		eagle 43, 427
	orion 194, 195, 210, 220, 223, origin 196, 219, 221, 224, 225, 452		Kaksoset		eagle woman 401
	Orionin synty 110,118, 223-225, 228		Twin heroes (Dioscuri) 332-333		Eagles 119-21, 352, 567
			twins 58, 113, 234-5, 237, 530-31,		

ELÄINRATA

3.	morning star 240-241, 450				
	morning star125				
	star husbands myth 200-203, 206, 214, 227, 228-9, 235				
	Star myth cycle 287-8, 303				
	star-brothers 387				
	Star-man 182, 217 n. 7, 289				
	Stars				
	Stars synty 103, 109-111, 115-118, 156-157, 161, 254-255				
	stars origin of, 96, 97, 105				
	stars, animals changed into 467, 468, 546, 589, morning stars 240-41, 450, named and unnamed 399,468, 550, 553				
	Star-woman 165-169, 172, 179, 184-185, 251-252, 289, 331				
	sun associated with canoes 159-9				
	sun woman 564-5, 567, 568, 570, 574, 582				
	southern cross 138				
	crux – etelän risti				

TÄHTIMYYTIT

7.	<p>dogs, mediation between earth and sky 226</p> <p>sky relationship to the earth 181, 189-90, 193-5</p> <p>Sky, visit to 325-327</p> <p>Visit to the sky 325-327</p> <p>earth, relationship with sky 181, 189-90, 193-5</p>	<p>Latin myths, astronomy 171, 220, 231</p> <p>Polar system 176-7</p> <p>erosion of mythic strata 594</p> <p>Creek myths – astronomy 237-239</p> <p>Crow myths</p>
	<div data-bbox="375 645 726 790" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Jupiter</p> <p>Jupiter 168,250, 291</p> <p>jupiter 45</p> </div>	<p>Amazonia, atronomical triads 45,46</p> <p>Perseus – taruhahmo</p> <p>Perseus 269</p> <p>Venus</p> <p>Venus (planet) 269, 320, 321, 454-5</p> <p>Venus (planet) 231 n. 14, 250-252, 264, 291</p> <p>venus planet 45, 46, 49-50, 83, 139,159</p> <p>Milky way 45, 110-11, 112-13, 138, 140, 157, 179-80.</p> <p>Milky Way 246-247, 249, 297 (Linnunrata)</p>

TÄHDET

Vari a	Big Dipper, the 242, 244		chameleas – kameleontti	Sirius 220
	Big Sipper (Ursa Major) 225, 228, 231		Chameleon 288	sirius 47
	ursa major – iso karhu		delphinus – delfiini	
	Ursa Major , see Big Dipper		Dolphins 200-201, 309n. 400	
triangulum – kolmio		eridanus – virta		
triangulum australis – etelän kolmio		EridAnus joki		
Corvus (constellation) 228-231; 243, 244 -> Orion and, 235- 239				
corvus constellation 194, 195 224, 228-9				
corvus & crateR – korppi ja malja				
crane 236, 425, 427, 428, 446, 447			tucuna cosmology 168-9 ? KUULUUKO?	
crane woman 313, 314, 318- 19			tucana – tukaani	
Cranes 222, 244-7, 424-6, 433-4			Toucan 302, 317, il. 351	
Crater (Const.) 237			Toucans 363-8, 375	

VARIA

9.5 Kukeri

Jatkojalostuksessa astronomia ja tähtimyytit osio jakaantuivat isossa kuvassa kahden eläinlajin nimikko-osioiksi fokuksena peijaiset, edustuseläiminä hirvi ja karhu. Korpuksessa tältä kannalta katsoen on mielenkiintoisin myytti ” *dogs, mediation between earth and sky*”, sillä saattaa olla rinnastuksensa mm. myyttiin koiran mustasta kärsästä tai metsänkoiraan eli karhuun (*Ursus Arctos*), mitä ei pidä sotkea supikoiraan (*Nyctereutes procyonoides*).

Eläinsadut voivat joissain tapauksissa valaista tietä kohti tähtitarun selitystä, karhun, ketun ja suden kumppanuus on tyypillinen suomalais-karjalaisten eläinsatujen yhdistelmä, joissa kettu eli repolainen edustaa viisautta. Tässä on havaittavissa zoema, koska kettu ja muut eläimet ovat eläinsaduissa antropomorfoitu kuvaamaan ihmistä ja hänen elämäänsä. Nämä sadut elävät myös sananparsissa, kuten – Happamia ovat sanoi kettu pohlajanmarjosita”.

Myyttisemmät uskomustarinat sen sijaan ovat zoomorfisia, niissä ihminen muuttuu eläimelliseksi, ja perinne elää kielenkäytössä nimittelynä, minkä mukaan miehet on sikoja, kukkoja, oreja; naiset lehmiä, kanoja tai kotkia. Ketun kiertonimi repo ovelan viisaan hahmossa, on sattumoisin myös tietäjän kiertoilmaus, joten ei ole mikään erityinen kummajainen, jos viro, virolainen ja myrrysmies viittaavat nekin tietäjään ja hänen tainnostilaansa ja vaihtoehtoisesti nimitys koskee myös karhua. Uskomustarinoissa zoomorfismi elää metamorfoosina, jossa ihminen muuttuu sudeksi tai karhuksi.

Ennen metsänkoiran välittäjän roolia maan ja taivaan välillä, on syytä katsastaa vielä yhtä uskomusperinnettä, joka eri tavoin elää vielä Balkanilla, läntisestä ja pohjoisesta Euroopasta ao. perinne on jo kadonnut, mutta intiaanimyyteissä elää kevät- ja syyskauden juhla-aikojen syntymyyttinä. Kyseessä on vanha joulun ajan juhlinta ja kukeri. Joulun on Suomessa alkujaan ollut vuodenvaihteen juhla syksyllä sato- ja teurastuskauden päätteeksi. Kulminaatiopiste on ollut Vainajainpäivä 1. marraskuuta, eli nykyinen pyhäinmiestenpäivä. Tuona päivänä on perinteisesti tehty karjataikoja tulevaa kesää varten varautumalla karhun vahingontekoihin. Vainajain kestitys on ollut myös tapana, lahjoilla ja rituaaleilla on pyritty turvaamaan esi-isäin suosio. Ehkä tässäkin on jokin heijastuma karhusta tuonpuoleisen hallitsijana.

Kekrin vietossa on läsnä sekä karjataiat, elinkeinotaikuus että vainajainpalvonta. Tosin palvonta sanana on nykykielessä harhaan johtava, kun kyseessä on oikeastaan pelkkä lyyllittely eli hyvittely tai lahjonta. Vepsäläisten mytologis-uskonnollisista käsityksistä kertoo Irina Vinokurova vepsäläisuskomuksissa karhua, kettua, sonnia ja oravaa pidettävän

tulielementtiin liittyvinä eläiminä. Koira oli epäpuhdas olento, joka saattoi levittää sairauksia, mutta oli myös ihmisen ystävä. Vinokurovan mukaan vepsäläisten mytologia on muotoillut karhusta, alkujaan luonnonhenkisestä olennota antropomorfisoinnin kautta perheellisen olennon, ja mainitsee vepsäläismytologioiden ominaispiirteeksi hahmojen parillisuuden. Sama parillisuus on havaittavissa myös suomalaisessa mytologiassa. Karhun kiertonimi Putkitar saa rinnalleen Putkisen. Suomalaiset nimipäätteet viittaavat selvästi isännän ja emännän ominaisuuksiin toiminnallisena parina. Vepsäläisen mytologian mentsänhengen nimissä esiintyy kukeri, josta mm. metsäsuomalaisia tutkinut Lauri Kettunen on arvellut nimen juontavan juurensa suomalaisesta vanhasta joulujuhlasta eli kekristä (Keüri, köyri). Vanhoissa jouluperinteissä näkyy tämä kekriin vietto taljoihin pukeutuneen pukin hahmossa. Kukerin uskottiin muuttuvan paksuksi juurevaksi kannoksi, jos se kohtasi ihmisen. Jouluperinteissä on säilynyt tonttujen hahmo, joka muistuttaa vepsäläisten metsänisäntäkuvitelmaa, jossa se näyttäytyy ihmiselle pienenä vanhana ukkona tai nuorena mustana ja takkuisena miehenä, joskus metsän korkeimpien puiden pituisena ihmisenä. Tärkein tunnusmerkki oli kauhtana, jossa vasen helma oli oikean päällä vyötettynä punaisella vyöllä.

Kukeriritillä on silta nykyaikaankin, bulgariassa kukerifestivaalit ovat kevään juhla, jonka juuret juontavat Traakiaan noin 2000 eKr. sekä Bacchuksen/Dionysoksen jumaljuominkeihin, viiniin, hedelmällisyyden ja jälleensyntymisen kunniaksi. Viina ja viljavuus -juhlat tunnetaan Suomessa ukon vakkoina. Traakialais-bulgarialaisessa uskomusperinteessä Dionysos kuviteltiin puoliksi ihmiseksi puoliksi vuoheksi, toisin sanoen ihminen kuvitteli jumalan zoomorfiseksi olennoiksi. Kukeriasut ovat saaneet mallinsa vuoheiden, pukkien, härkien ja kanojen turkeista ja höyhenistä, asuun kuuluu naamio ja paljon suuria kelloja vyötäisillä. Kellojen tarkoitus on karkoittaa talven pimeät henget loitolle. Sana Kykep (Kuker) tulee latinalaisesta Cuculla -kappaleesta, joka tarkoittaa "huppu" tai "suojus". Taljojen lisäksi asuihin kuuluu maskuliinista ja hedelmällisyyden symbolikkaa mm. falloksena. Kukerinvietto nykyisessä Bulgariassa on jonkinlainen kulttuurireliktin säilymisen ihme, sillä roomalaiset kielsivät kukerinvieton, sitten ottomaanit taas sallivat sen, kunnes koitti neuvostovallan aika, joka jälleen kielsi sen vieton uskonnollisena juhlanä, mutta salli kulttuurifestivaalit, ja niin Pernikistä tuli kukerifestivaalien emokaupunki, jossa vuodesta 2015 on vietetty UNESCON myöntämää maailman henksien perinnön kohdetta Surva-festivaalia. Kukeria juhlietaan myös Kreikassa, Romaniassa ja Serbiassa.

Ruotsalainen kansanperinne on agraariyhteisössä juhlinut kevättä kevätrouvan hahmossa, naaimaispukus on kuvannut kurkea, jonkinlainen välimuoto tästä on latvialainen pitkäkaulaisen hahmo. Ahti Rytönen on tutkielmassaan köyrihahmoista kuvannut lintunaamarista olentoa, jolla on lammasturkki päällä ja keritseimet nokkana. Hahmo viittaa zoomorfisena olentona pikemminkin vepsäläisten pyhänä pitämään lintuun kurkeen tai taivaanvuoheeseen.

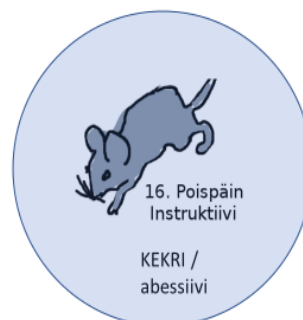

Kuva. Kukurit Bulgarian keväässä

Rytkösen lista köyrihahmoista kattaa yhteensä viistoista hahmoa. Olen rinnastanut ne aiemmissa yhteyksissä uskomusperineluokitteluun ja suomalaisiin sijamuotoihin, jossa kekri on saanut markkeriksi instruktiivi-sijamuodon ja käsitteen loitonemisesta. Toimintapiirin testerisanat ovat hyväksyminen: Moittia/kiittää. Sikäli asetelma sopii tähänkin mytologiaan siten, että vuoroin kukerifestivaaleja moitittiin ja kiellettiin, ajan kuluessa sallittiin ja hyväksyttiin, kiitettiin kulttuurisen aarteena menneiltä ajoilta. Festivaalina kukerin vietto on kuitenkin loitonnut alkuperästään showksi. Listan Tuonetar, Manatara, Mörkö ja Tihulainen vittaavat melko suoraan metsänviljaan karhuun, ja sellaisena myös viljaeukkoon.

Kekrihahmojen ja sijamuotojen merkityslajien rinnastaminen on mahdollista

1. Tihulainen / Merkkiverkko III / instruktiivi
2. Tuonetar/ Siirtymä II / genetiivi
3. Köyritär/ Tietotaito V / partitiivi
4. Pellervoinen / Erehdykset XI / akkusatiivi
5. Keijukainen/ Lausuma IV /translatiivi
6. Joulupukki / Todellisuudentaju XII / ablatiivi
7. Para/ Uskomukset IX / aggressiivi
8. Mierolainen /Tietämättömyys VI/ komitatiivi
9. Manalainen / Sooloilu VII / adessiivi
10. Hongotar/ Ilmiöinti VIII / illatiivi
11. Viljaeukko / Yleisyys I / nominatiivi
12. Mörkö/ Kehitys X / essiivi
13. Lintukotolainen/ Rajat XV / inessiivi
14. Kekritär / Alitajunta XIV / allatiivi
15. Mara / Tiedostaminen XIII / elatiivi

abessiivi mitä ilman, mitä vailla -tta, -ttä metsästä

Testerisana: Hyväksyminen = moittia/kiittää

Kuvio. Kekrihahmojen rinnastukset merkityslajeihin ja sijamuotoihin

Kukerin lähtökohta on metsässä ja esitetty uskomusperinneluokittelun rinnastustapa sisältää otsikolla metsä seuraavaa:

Viljaeukko / Merkityslaji Yleisyys I

Viljanhaltija / G Kulttuuripaikkojen haltijat ML I

F1 poissaolo

F1 pesänsija, vesi

F31 Häät

F31 naimakansan runot, olut

Culture

F1 Porukka

F10 Seura ->

Testerisanat:

Hakeminen: etsiä/löytää

Eteneminen: edistää/vastustaa

Culture (kulttuuri) semeemi

Corporation (yhteenliittymä) genoomi

Change (muutos) fenoomi

nominatiivi kuka, mikä, millainen, ketkä, mitkä,
millaiset

yksikössä pääätteeton, monikossa -t
METSÄ

Kuvio. Metsän rinnastukset merkityslajeina apuhakemistoineen.

Tarkennus edelliseen metakuvioon kerkistä ja kukerista löytyy karhua koskevasta mytologiasta, joka tässä työssä on nimetty tuonpuoleisen herraksi. Päävihjesijamuotona on systeemissä nominatiivi yhdistettynä kysymykseen minkä takana jokin on. Viljaeukon merkityksen takana lienee hedelmällisyyden jumalatar metsän ukko, eli juumin ukko, juumin akka. Karhun eufemistiset nimet ovat monet ja monin eri perustein muotoutuneet. Osa muodostuu ulkomuodosta, osa myyttisestä, osa kielellisestä muuntelun halusta. Kukeri ja köyri osoittaa kulttuurisen muuntelun ja vaihtelun, karhu on tuotemerkki ja yhtiötunnus, ja muunnelmia ja transformaatioita on tapahtunut niin hahmoissa kuin uskomuksissakin. Perinne elää yhteisöllisenä tapahtumana, naamiohuvina. Rituaalilla on paikkansa nykyajassakin. Esitettyssä kuviossa on perinnelajina rinnastettu G Kulttuuripaikkojen haltijat. Tässä tapauksessa kulttuuritapahtuman haltija on Bulgaria kaupunkeineen, vuoristokyläineen, jossa myyttinen menneisyys kuultaa läpi metsänä ja sen haltijana, sittemmin köyrinä, tuonpuoleisen ruhtinaana, joka nousee kevään tullen horroksestaan talviunilta ja vaipuu talviuneen syysköyrin aikana. Köyri-kukeri-kerkri on hyvän yön toivotusjuhla syksyisin ja huomenjuhla keväisin, kun luonto herää kukkuluuruu! Astraalimytologiaan tämä liittyy lähinnä vuodenkiertona, päivänvalojen takaisin paluuna pohjoisille lakeuksille.